

BAĞIMSIZLIK
DEMOKRASİ
SOSYALİZM
İÇİN

YÜRÜYÜŞ

HAFTALIK SİYASİ HABER VE YORUM DERGİSİ SAYI: 237

22 EKİM 1979 7.5 LIRA

Türkiye, seçimler ve sol

Belçika madenlerinde yabancı işçilerin grevi

Türkiye'li işçiler modern kölelik düzenine başkaldırdı

Belçika madenlerinde yıllardır kendilerine uygulanan aşağılama, ırk ayırımı, işçi sınırlılığı ve yoğun sömürünün, ekonomik bunalımın şiddetlenmesine paralel olarak dayanılmaz boyutlara ulaşması üzerine Türkiye'li maden işçileri Ekim 1979 başında Flaman bölgesinin tüm madenlerinde birden greve gittiler.

Yürüyüş okurları hatırlayacaklardır: Ucuz emegücü sağlamak üzere Türkiye'den bir zamanlar köle devşirgi gibi toplanarak Belçika'ya getirilip binlerce metre derinlikteki maden damarlarına indirilen Türkiye'li işçiler, ilk kez 1978 yılı sonunda Brüksel'de Türkiye'li İşçiler Kültür Merkezi'nin düzenlediği bir basın toplantısında, bu sömürü ve aşağılama mekanizmasının yüzünü belgeleriyle açıklamışlar, gerek Belçika ve gerekse Türk makamlarını müdahalede bulunmaya çağırışlardı. (Yürüyüş, Sayı: 195, 2 Ocak 1979 s. 10-11)

Üzerinden dokuz ay geçtiği halde, ne Belçika hükümetinin göç siyasetinde yabancı işçiler lehine bir değişiklik oldu, ne işçi sınırlılığı yaptıkları belgeleriyle saptanan ve haklarında Krallık Savcılığı'na şikayette bulunulan tercümanlar ve polisler hakkında bir işlem yapıldı, ne de Türkiye hükümetinden ve onun Belçika'daki temsilcilerinden bu uygulamalara son verilmesini sağlama yolunda bir müdahale geldi.

İşte bu vurdumduymazlıkta, Flaman madenlerindeki Türkiye'li işçilerin sabrını taşırdı, grev kısa zamanda Zolder, Beringen, Heusden, Eisdend, Winsters-

lag, Waterschei madenlerini sarıdı.

POLİSİYLE, BOZKURT'UYLA KONSOLOSUYLA SENDİKASIYLA HEPSİ GREVCİLERİN KARŞISINDA

Sosyal mücadele deneyimine sahip bulunmayan Türkiye'li işçilerin, ağır polis baskısının da etkisiyle, bugüne kadar kendilerine dayatılan bütün ağır koşulları kabullenmesine alışmış olan patronlar, bu toplu direniş karşısında grevcilerin üzerine jandarma birlikleri sevkettirdiler, Türkiye'li işçi mahallelerini kuşattırarak gaz bombalarıyla saldırtılar, gece yarılarda erkek, kadın, çocuk çocuk demeden cop ve dipçikten geçirttiler.

Türkiye'li madencilerin hemen hepsinin üye oldukları Belçika'nın iki büyük sendika merkezinin de greve karşı çıkmaları, grevcileri usulsüz grev yapmakla suçlamaları da, kömür madeni patronlarına ve yabancı düşmanı belediye yöneticilerine, bu hunharca terör uygulamasında cesaret verdi.

Bu arada, bir süredir maden işçileri arasında dinsel ve ulusal duyguları sömürerek örgütlenen bozkurtlar da, grevcileri direnişten vazgeçirip madene indirmek üzere seferber edildi. Faşistlerin provokasyonları yüzünden işçilerin kendi aralarında yer yer çatışmalar oldu.

Ancak, işçilerin ezici çoğunluğunun aralarındaki birliği korumaları ve direnmekte kararlı olmaları sayesinde, bu kaba kuvvet uygulamaları ve provo-

Ekim ayı başında Belçika'nın Limbourg madenlerinde greve giden Türkiye'li işçiler ocakların dışında kışma kışma bekliyorlar, diğer yandan patronların çağrısı üzerine Belçika jandarmaları grev bölgesini sarıyor.

kasyonlar sonuç vermedi.

Patronlar, bunun üzerlerine, son çare olarak, Türk Konsolosluğu'ndan yardım istediler. Maden bölgesine gelerek grevci işçilerle görüşen Türkiye'nin Anvers Başkonsolosu Fitrat Atasel, "Yabancı bir memlekette bulunuyoruz. Bulduğumuz memlekette Türkiye'yi temsil ediyoruz. Bu onuru korumamız gerekir. Grev kanunları bir haklıdır. Ancak nerede, ne zaman ve hangi şartlar altında yapılacak bellidir. Böyle olmazsa grev yasal değildir ve hiçbir resmi kuruluş tarafından kabul edilemez" diyerek bizzat patron hesabına grev kırıcılığına girişti.

Bugüne kadar Konsolosluk himayesinde yürütülen ve belgeyle kamuoyuna açıklanan işçi sınırlılığına, Bozkurtlar hesabına işçilerden haraç toplama uygulamalarına hiç sesi çıkmayan Başkonsolos'un, bu uygulamaların kurbanı olan madencilerin direnişe geçmesi karşısında birden bire yasaları hatırlaması, işçilerin tepkisine neden oldu. Grevcilerin bir sözcüsü, Konsolos'a şu cevabı verdi:

"Görüyoruz ki mesele Türk makamlarınca anlaşılmalıdır. Herseyden önce grevi biz başlatmadık. Belçika'lılar başlattı. Buna rağmen yabancı düşmanı Belediye Başkanı, Türklerin oturduğu mahallelere güvenlik kuvvetlerini saldırttı, evlerimizi bombaladılar. Kahvelerimizi bombaladılar. Bizleri copladılar. Gece yarısı eşlerimiz, çocuklarımız pijamalarıyla sokağa fırladılar. Jandarma Komutanı'na telefon edince, 'istediğiniz yere gidin' diye cevapladılar. Onların gayesi bizi isyana teşvik etmek, daha sonra da Belçika'dan atmaktır..."

Gerçekten de, Limbourg madenlerindeki grev, aslında, çoğunluğunu Belçika'lıların oluşturduğu yerüstü işçileri tarafından kendi barm sorunlarının çözümü için başlatılmıştı. Sendikalar tarafından da desteklenen bu greve, yeraltında çalışan

yabancı işçiler de dayanışma göstermiş, bu sayede yerüstü işçilerinin istekleri kabul edilmişti.

Ancak bir kez hak için eyleme girilince, yeraltında çalışan Türkiye'li, İtalyan, Fas'lı, İspanyol, Yunanlı, Portekiz'li ve Belçika'lı işçiler de enflasyon hızının gerisinde kalan ücretlerinin yükseltilmesi ve bir takım özel sorunlarının çözümü için direnişi sürdürmüşlerdi.

Türkiye'li işçilerin üye buldukları Belçika'nın iki büyük sendikal merkez, sorunu tamamen biçim yönünden ele alarak, direnişin yasadışı olduğunu, bu bakımdan desteklemeyeceklerini açıklamışlardı.

TÜRKİYE'LI GREVCİLERE KARŞI YABANCI DÜŞMANLIĞI KÜRÜKLENİYOR

Sendikaların direnişe sahip çıkmamasından cesaret alan maden patronları, grevcileri sindirmek ve grevi kırmak için yukarıda belirttiğimiz baskı yollarına başvururken, grevdeki işçilerin büyük çoğunluğunun Türkiye'li olmasını istismar eden ırkçı ve yabancı düşmanı çevreler de, Limbourg madenlerinde "Türklerin barbarlık ettikleri, yasalara kamu düzenini çiğnedikleri" yolunda söylentiler çıkartarak kampanya açtılar.

Hattâ, böyle bir kampanyanın Belçika ilerici çevrelerinde tutmayacağını bildikleri için, patronlar işbirliği ettiklerini ve grev kırıcılığı yaptıklarını bile bile, Türkiye'li işçilerin grevinin "Bozkurtlar tarafından başlatıldığı ve yürütüldüğü" yalanını yaydılar.

Türkiye'li işçilerin haklı direnişinin yabancı düşmanlığını körüklemek için istismar edilmesi, polisiyle, Bozkurt'uyla, Konsolosuyla, basınla, sendikasıyla Türkiye'li işçilere karşı saldırıya geçilmesi üzerine, Türkiye'li İşçiler Kültür Merkezi, önce tüm madencilere Türkçe bir bildiri yayınlarken ekonomik ve de-

mokratik istemleri net bir şekilde formüle etti, daha sonra da Brüksel'deki Uluslararası Basın Merkezi'nde bir basın toplantısı düzenleyerek kamuoyunu Türkiye'li işçilerin sorunları konusunda aydınlattı.

TİKM'nin açıklamalarına göre Belçika madenlerindeki 20 bine yakın Türkiye'li madencinin somut istemleri şunlardı:

–Yabancı işçilerle yerli işçiler, eski işçilerle, yeni işçiler arasındaki ücret ve hak eşitsizliği kaldırılmalıdır.

–Kamuoyuna ucuz emeği sağlamak için patronların organize ettiği ve adam başına 50 bin franga kadar varan rüşvetler karşılığı maden tercümanları ve hatta Belçika'lı polisler aracılığıyla yürütülen işçi ticaretine son verilmeli, bu işte sorumlulukları TİKM'ce somut delillerle saptanan tercüman ve polislerden hesap sorulmalıdır.

– Maden tercümanları patronların tercihi göre değil, işçilerin seçimiyle belirlenmelidir.

– Polis baskısına ve keyfi işten çıkartmalara son verilmelidir.

– Yabancı işçilere, özellikle konut ve sağlık bakımından, insanca yaşam koşulları sağlanmalıdır.

– Sendikalar işçilerin istemlerine sahip çıkmalı, patronlarla, işçi sınırlarıyla, Bozkurtlarla ve polisle işbirliği yapan sendika temsilcileri değiştirilmelidir.

İşçilerin bu örgütlü çıkışı karşısında sendikalar, grevcilerin istemleriyle ilgilenmek ve referandum baş vurmak zorunda kaldılar.

Ancak, referandum sadece ücret artış oranlarını tesbitle sınırlı tutuldu. Ücretlerde bazı artışlar sağlanması şartıyla, işçiler şimdilik işbaşı yapmış olmakla beraber, TİKM'nin vurguladığı gibi temeldeki sorunlar çözülmedikçe, patronların belirlediği Belçika göç politikası değişmedikçe her an yeni bir patlama beklenebilir.

YURUYUŞ

Sahibi: Yürüyüş Yayıncılık Ltd. Sti. adına NİHAT SARGIN ● Genel Yayın Yönetmeni: Zeki KILIC ● Yazı İşleri Müdürü: Neset KOCA-BIYIKOĞLU ● Teknik Sekreter: Bülent ARTANLI ● Yönetim: Korum Sok. 15/8 Kızılay - ANKARA Tel: 17 45 81 ● İstanbul Bürosu: Piyerloti Cad. 21/1 Çemberlitaş - İSTANBUL Tel: 26 35 67 ● Avrupa Temsilciliği: COODIFF 13/2 - Square Wisler - 1040 Bruxelles - BELÇİKA, Tel: 230 3472 ● İlan Koşulları: Arka kapak renkli 22.500 TL., Arka Kapak siyah beyaz 18.000 TL., 1c sayfalar sütun şartı 80 TL., Yayın İlanları % 50 indirimlidir ● Baskı: Daily News Web Ofset Tesisi

● Abonelik koşulları: Yıllık 300.- TL., altı aylık 150.- TL. ● Avrupa: Yıllık 60 DM., altı aylık 30 DM. ● Amerika: Yıllık 2000.- TL., altı aylık 1000.- TL. ● Avustralya-Japonya: Yıllık 2500 TL., altı aylık 1250 TL.

● Ödeme adresi: TÜRKİYE: YURUYUŞ DERGİSİ POSTA ÇEKİ 100234 ● AVRUPA: COODIFF POSTA ÇEKİ: 000-1164657-75 BRUXELLES-BELÇİKA

TÜRKİYE SEÇİMLER VE SOL

YURUYUŞ

14 Ekim seçimleri gerici-faşist güçler açısından önemli bir başarıyı, demokratik ve sol güçler açısından ise önemli bir başarısızlığı ortaya koymuştur.

Gerici-faşist partilerin 14 Ekim'deki başarısı, başta AP ve MHP olmak üzere gerici partiler toplamının oy oranlarını arttırmalarında, bu partiler tek tek ele alındığında ise en azından güçlerini korumalarında ifadesini bulmaktadır. Gerici-faşist partiler arasında AP en önemli seçmen artışını gerçekleştirmiş, MHP de, 1977 seçimlerindeki ölçüde olmasa bile, seçmen tabanını genişletmeyi başarmıştır. AP'nin gelişmesinin büyük ölçüde MSP aleyhine gözüktüğü 1977 seçimlerindeki eğilim tersine, MSP de 14 Ekim'de seçmen tabanını genel olarak koruyabilmiştir. CGP'nin oy oranında 1977 seçimlerinde görülen dörtte üçe yakın düşüş durmuş, bu parti, propagandasını sadece koyu bir anti-komünizme ve anti-sovyetizme dayandırarak bile oy oranında artış kaydedebilmiştir.

Gerici kanadın her kesiminde birden görülen bu gelişmenin asıl önemi, Türkiye toplumunda gericilik ve faşizm güçleriyle demokrasi güçleri arasında keskinleşen kutuplaşmanın içinde ortaya çıkmaktadır. Daha 1977 seçimlerinde, bu kutuplaşmanın iki kanatta da geliştiği, gerici-faşist partilerin geniş kitleleri kendi saflarında harekete geçirmeyi başarabildiği görülmüştü. Gerici-faşist partiler etrafındaki toplanmanın AP ve MHP'de çifte uç verdiği, kitleleri gericilik saflarında harekete geçirmede bu iki partinin insiyatifi kazandığı ortaya çıkmıştı.

İşte 14 Ekim seçimlerinde gerici-faşist partilerin başarısı, gericilik ve faşizm saflarıyla demokrasi safları arasındaki kutuplaşmada kitleleri harekete geçirebilme insiyatifi koruyup daha da artırdıklarının ortaya çıkması, kendi saflarını bütünleştirebilme güçlerinin kanıtlanması olmuştur. Gerici-faşist partiler kitlelerin köklü değişim özelemlerini ortadan kaldıramamışlardır ama, sosyal demagogyi sonuna kadar kullanarak bu özelemleri gericilik saflarının yanına, demokrasi saflarının karşısına çevirebilmişlerdir. Demokrasi güçleriyle gericilik güçleri arasındaki kutuplaşmanın doğrultusu, belirleyici olan kitleler alanında, ikinci güçler lehine gelişmesini sürdürmektedir.

14 Ekim seçimlerinin demokratik ve sol güçler açısından başarısız yönü de işte burada, gericilik ve faşizm karşısındaki kitleleri harekete geçirebilme insiyatifi gösterememelerinde, kitlelerin demokrasi saflarındaki bütünlüğünü sağlayıp bu safları gereken yaygınlığa ulaştıramamalarında ortaya çıkmaktadır.

Demokratik ve sol güçlerin bu başarısızlığı, bir yönüyle, demokrasi saflarındaki 1977 seçimlerine de yansıyan önemli bir zaafın ağır maliyetini ortaya koymuştur. Demokrasi saflarının 1977 seçimlerindeki bu zaafı, kitlelerin değişim özelemlerinin ve anti-faşist istemlerinin "bugünden yarına kurtuluş" eğiliminde ifadesini bulmasıydı. Demokrasi saflarındaki kutuplaşmanın sosyal demokrat bir partinin, CHP'nin oy potansiyelinde toplanması, bir yanıyla işte bu zaafı yansıtıyordu. 1977 seçimlerinin sonuçları, demokratik güçlere daha ileri mevziler kazandırmakla birlikte, demokrasi saflarındaki kutuplaşmanın bu zaafını değerlendirerek, kitlelerin demokrasi saflarındaki birliğini "bugünden yarına kurtuluş" eğilimlerine bağlı olmaktan çıkarıp kalıcı bir birliğe dönüştürebilecek politikaları hayata geçirme görevini de yükliyordu.

CHP'nin 1977 seçimlerinden bu yana ve özellikle iktidarda izlediği politika, demokrasi saflarındaki kutuplaşmanın temel zaafının kısa sürede gerici-faşist güçlerin avantajına dönüşmesine yol açmıştır. CHP, oyunu aldığı kitlelerin istemlerine sırt çevirerek, emperyalizme ve büyük burjuvaziyle uzlaşmaya, gericiliğe ödün vermeye ve sol güçlerle işbirliğini reddetmeye dayanan bir politika izlemiştir. Faşist tirmanışa karşı tepkilerini, 1977'de "bugünden yarına kurtuluş" umutlarıyla oylarını CHP'de toplayarak dile getiren kitleler, CHP'nin bu sağ politikasını reddederek 14 Ekim'de ona destek olmayı bırakmışlardır. CHP'nin, kitlelerin kendisine desteğinde yatan istemleri hiçe sayan politikası, kendi saflarının bütünlüğünü ve dayanışmasını korumayı bilen gerici-faşist güçlerin mevzi kazanmasına en büyük hizmeti yapmıştır.

Demokratik güçlerin 14 Ekim'deki başarısızlığının CHP dışındaki sol güçlerin payına düşen bölümü, en somut olarak bu noktada ortaya çıkmaktadır. 14 Ekim seçimleri, CHP dışındaki sol güçlerin de, geniş emekçi kitlelere, onları demokratik toplumsal muhalefetin saflarında harekete geçirebilecek, bu safların kalıcılığını koruyup yaygınlaştırabilecek bir alternatifini yeterince ulaştıramadıklarını göstermiştir. CHP dışındaki sol güçler de, demokrasi saflarıyla gericilik ve faşizm safları arasındaki kutuplaşmada ağırlığı birincisi lehine değiştirebilecek politikaları sonuca götürmekte başarılı olamamışlardır.

Bu başarısızlığın ifadesi, CHP dışındaki sol güçlerin 14 Ekim'deki toplam oylarının dahi, kitlelerdeki anti-faşist ve anti-emperyalist birikimi, demokratik toplumsal muhalefetin potansiyelini yansıtabilecek düzeyin çok gerisinde kalmış olmasıdır. CHP dışındaki sol güçler, CHP'nin sağ politikasını reddederek ondan umut kesen geniş kitlelere de, onlara özelemlerinin gerçek-

leştirilebileceğini göstererek güven veren alternatifini ulaştıramamışlardır.

Bu başarısızlık, hiç kuşkusuz, CHP dışındaki sol güçlerin tümünün örgütlülük düzeylerinin, kitlelerle bağlarının, kadrolarının burjuvaziye karşı kitlelere önderlik edebilme yeteneğinin yetersizliğinin bir ifadesidir. Sol, sosyalist alternatifin kitlelere ulaştırılabilmesindeki bu yetersizliğin yanında, CHP dışındaki sol güçler; anti-faşist ve anti-emperyalist mücadelede başarının yolunu kitlelere somut olarak gösterip onların güven ve desteğini kazanmak, sağlam ilkelere dayalı bir demokratik iş ve eylem birliği politikasını kitlelere onaylayabilecek etkinliği gösterememişlerdir.

CHP dışındaki sol güçlerin 14 Ekim'deki bu başarısızlıkları, seçim platformunun sosyalistçe kullanımının sağladığı kazanımları elbette gözelememelidir. Türkiye İşçi Partisi'nin seçim platformundaki politikası, gericiliğin daha da kısıtlamak için türlü tertipler içine girdiği demokratik hak ve özgürlükler üzerine konmuş olan tabuların, yasakların etkisizleştirilmesi yönünde bir adım daha atılmasını sağlamıştır. Bunun da ötesinde seçim platformu, bilimsel sosyalist kadroların denenmesi, örgütlerinin kitleler içinde yeni kökler salması yönünde yine bir kaldıraç işlevini görmüştür.

14 Ekim seçimleri gerici-faşist güçlere oy düzeyine yansıyan önemli bir başarı kazandırmıştır ama, bu başarının geçici kılınması, tersine çevrilmesi kesinlikle olanaklıdır, zorunlu bir görevdir. Gerici-faşist güçler, oylara yansıyan başarılarını politik sonuçlara dönüştürmek, Türkiye'yi gerici-faşist iktidar biçimlerine kaydırmak için 14 Ekim sonuçlarından güç almaya çalışacaklardır. Ama gerici-faşist güçler kitlelerin özelemlerini sapıtılabilecek bugüne dek ne kadar başarılı olmuşlarsa olsunlar, bu özelemleri ortadan kaldırmayı, kitlelerin beklentilerini değiştirmeyi asla başaramamışlardır. Bu nedenle, 14 Ekim sonrasında da demokratik ve sol güçlerin önündeki görev, kitlelerin değişim özelemlerine gerçek ifade biçimlerini veren alternatifleri onlara etkinlikle ulaştırmak, böylece onları demokrasi saflarında harekete geçirmek ve bu safları durmadan yaygınlaştırmaktır. Gerici-faşist iktidar biçimlerine geçişe dur diyebilecek, demokratik mevzileri sonuna kadar koruyup kitleleri yeni devrimci atılımlara hazırlayabilecek olan yol da budur.

Bu yolun üzerindeki en ivedi, güncel görev, kuşkusuz demokratik güçlerin iş ve eylem birliğini sağlayacak politikaları yaşama sokmak, bu politikalara kitlelerin güvenini kazanmak ve demokrasi saflarındaki birliğin anti-faşist mücadelede başarı yolunu açtığı kitlelerin kendi deneyleriyle de kavramalarını sağlamaktır. Demokratik ve sol güçlerin örgütlülük düzeylerini, kitlelerle bağlarını, onlara önderlik edebilme yeteneğini, demokrasi saflarının gericilik ve faşizm saflarına karşı üstünlüğünü sağlayabilecek düzeye çıkarmaktır.

Ama asıl görev, CHP dışındaki sol güçlere, daha da somut olarak, genel nitelikleriyle bilimsel sosyalist platformun üzerinde olan güçlere düşmektedir. Derinleşen bunalımları daha gerici, faşist iktidar biçimlerine geçişi dayatan kapitalizmin karşısında emekçi kitlelere sosyalizm alternatifini ulaştıracak, böylece onların demokrasi saflarında birleşmesine de en güçlü ve belirleyici ivmeyi kazandıracak olan bu güçlerdir; bu güçlerin kitlelere önderlik görevini başarabilmesidir. Tüm demokratik güçlerin iş ve eylem birliğini sağlayacak doğru politikaları yaşama sokmak da bu güçlerin görevidir.

Ama sosyalizm alternatifini kabullenmeye hazır olan geniş emekçi kitleler, herşeyden önce, bilimsel sosyalist platformda yer alan güçlerin birliğini görmeyi beklemektelerdir. Sosyalizm alternatifinin kitlelere güven verebilecek güçte onlara ulaşabilmesi, onların demokrasiforamlarındaki birliği için de bir çekim merkezi olabilmesi, öncelikle bilimsel sosyalist platformda yer alan güçlerin, işçi sınıfının politik hareketinin birliğinden geçmektedir. Bu nedenle, demokratik güçlerin iş ve eylem birliği ile, bilimsel sosyalist platformdaki güçlerin birliği arasındaki ilişki belirleyici önem taşıyan, bugün bunlardan ikincisidir.

Bilimsel sosyalist platformda yer alan güçlerin birliğinin çerçevesi, hiç kuşkusuz, demokratik güçlerin iş ve eylem birliğinin genel çerçevesinden çok farklı olmak zorundadır. Bilimsel sosyalist platformda yer alan güçlerin birliğinin temel ilkesi, proletarya enternasyonalizmine ve uluslararası işçi sınıfı hareketinin günümüzdeki strateji ve taktiklerine bağlı tüm kadroların, Türkiye'de geçerli olabilecek tek bilimsel sosyalist çiziminin ideoloji ve örgüt birliği altında toplanmaları olmak durumundadır. İşçi sınıfının politik hareketinin önündeki belirleyici görev budur.

Kapitalizmin çözümsüz bunalımları ve gericiliğin yükselen tehdidi karşısında çıkış yolunu arayan geniş işçi ve emekçi kitlelere bu yolu gösterebilecek güçler Türkiye'de vardır. Tüm demokratik ve sol güçler, hepsinden önce de işçi sınıfının bilimsel sosyalist hareketi, anti-faşist ve anti-emperyalist mücadeleyi başarıya götürebilecek gerçek alternatiflerde emekçi kitleleri birleştirmeyi, gericilik ve faşizm güçlerinin heveslerini kursaklarında bırakmayı bileceklerdir. Herşeyi kitleler içindeki mücadele belirleyecektir.

Sağ'da çıkış yolları

14 Ekim seçimleri CHP ağırlıklı hükümetin istifasıyla sonuçlandı. Böylece yeni bir hükümetin kurulması sorunu da gündeme gelmiş oldu. Geçtiğimiz hafta çeşitli hükümet formülleri üzerindeki tartışmanın yoğunlaştığı, çeşitli partilerin tutumlarının merakla izlendiği bir hafta oldu.

Görünüşte en önemli sorun, AP'nin yeni hükümeti kurmaya talip olup olmayacağı idi. AP, hiç kuşkusuz, 14 Ekim seçimlerindeki gelişmesini erken bir genel seçimle Millet Meclisi'ne de yansıtmayı ve böylece kısa gelecekte tek başına iktidar olmanın koşullarını elde etmeyi yeğleyecekti. Bu nedenle, erken genel seçimlere kadar bile olsa, hükümet sorumluluğunu üzerine alarak ülkenin ağırlaşan sorunları karşısında yıpranmaktan uzak duracaktı. Dolayısıyla AP yönetiminin izleyeceği strateji, parlamentonun bugünkü bileşimi içinde bir hükümet kurulamayacağını kanıtlamak ve erken seçim zorunlu hale gelmesini sağlamak yönünde olacaktı. Buna, politika kulislerinde "bunalım stratejisi" deniyordu.

•Gerici yöntemlerin bugünkünden daha açık biçimde egemen olduğu, faşist diktatörlük tehdidinin sürekli canlı tutulduğu bir iktidar biçimini önlemenin yolu, demokratik güçlerin iş ve eylem birliğini güçlendirmek-tir.

AP'nin yeni hükümeti kurmaya yanaşmamasının doğal sonucu ise, hükümet sorununun çözümünde bir kere daha CHP'nin olanaklarının denenmesi olacaktı. Erken seçimi kabul etmemeye kararlı olan CHP yönetimi de, bu durumda yeniden CHP ağırlıklı bir hükümetin kurulması olanaklarını 14 Ekim'den hemen sonra kollamaya başlamıştı. Yeni bir CHP ağırlıklı hükümet formülü olarak, CHP-MSP işbirliğinden, yeni bir bağımsızlar-CHP koalisyonuna kadar çeşitli olasılıklar üzerinde duruluyordu.

Elbette bu arada geniş taban-

lı hükümet yanlıları da sahneyi boş bırakıyorlardı. Bunlardan Metin Toker gibi bazıları, işi Cumhurbaşkanı'na mektup yazarak Başbakanlığa açıktan talip olmaya kadar vurdubıyıyorlardı. Tekellerin etkili sözcülerinden Türk-İş yöneticilerine kadar geniş bir koro da, geniş tabanlı bir hükümet istemlerini desteklemek için harekete geçmişti.

Bütün bunlar, Türkiye'de emperyalizmin egemen sınıfların çıkarlarını gerçekleştirebilecek kısa erimli iktidar biçimlerinin arayışını simgelemektedir. Bu ola- sı iktidar biçimlerinin dayandığı ana ilke ise, gerçekte 14 Ekim seçimlerinden çok önce belli olmuştur. Emperyalizmin ve büyük, tekeli sermayenin yönel- diği iktidar biçimi, demokratik hak ve özgürlüklerin daha da kısıtlandığı, gerici yöntemlerin bugünkünden daha açık biçimde egemen olduğu, faşist diktatörlük tehdidinin sürekli canlı tutulduğu bir iktidar biçimidir. Kısacası egemen sınıfların Türkiye'nin önüne koymaya çalıştığı, bugünkünden daha sağ, gerici bir doğ- rultudur. Aranan, sağdaki çıkış yollarıdır.

14 Ekim seçim sonuçları, Türkiye'ye daha sağda, gerici iktidar biçimlerini dayatma eğilimlerine yeni bir güç kazandırmıştır. Ve bu yolda daha geniş olanakları ortaya koymuştur. Ne var ki 14 Ekim seçimleriyle ulaşılan sonuçlar bile, gericiliğin güçlü iktidar alternatiflerinin kolayca ortaya çıkmasına ve uygulanmasına yetmemektedir. Gericiliğin 14 Ekim seçimlerinde önemli sayılabilecek kitleleri harekete geçirebilmesine rağmen, hükümet bunalımlarının kolayca atlatılabilemesi, burjuvazinin sınıf iktidarının kitlelerin gözün- deki ifasının önlenememesi mümkün görünmemektedir.

Demokratik güçler, 14 Ekim seçimlerinden, demokrasi saflarındaki geniş kitlelerin birliğini kurup, onlara gerici-faşist güçler karşısında üstünlük sağlayarak çıkamamışlardır ama, gericiliğin gerici başarısını geri çevirmenin yolları da aza kapanmamıştır. Bu yolları değerlendirebilmek, demokratik güçlerin iş ve eylem birliğini zaman yitirmeden güçlendirebilmeye bağlıdır.

gündemin başında Demokrasi görevi

14 Ekim seçimlerinden gerici-faşist güçler başarıyla çıktı. 14 Ekim seçim sonuçlarıyla gerici-faşist güçler Ecevit hükümetinin çökmesini sağladılar; parlamentoda daha güçlü konumlar kazandılar; hükümet sorununun ve örneğin Cumhurbaşkanı seçimi gibi diğer önemli politik sorunların çözümünde daha büyük bir insiyatifi ele geçirdiler. Seçimlere katılan gerici-faşist partiler, böylece 14 Ekim seçimlerindeki hedeflerinin hemen tümüne ulaşabilmeyi başardılar.

Ana 14 Ekim seçimlerinde gerici-faşist güçlerin başarısını asıl simgeleyen, kısa erimde bu hedeflere ulaşabilmenin çok ötesindeydi. Gerici-faşist güçlerin 14 Ekim'deki başarısı, herşeyden önce, kendi saflarında geniş kitleleri harekete geçirebilme, saflarının bütünlüğünü koruyabilme ve yaygınlaştırılabilme güçlerinin kanıtlanmasındadır.

Yürüyüşün bu sayısının orta sayfasındaki değerlendirmeler, gerici-faşist güçlerin 14 Ekim'deki bu başarısının, gerçekte 1977 seçimleriyle birlikte oylara yansyan bir gelişmenin devamı niteliğinde olduğunu göstermektedir. Türkiye'de gericilik ve faşizm güçleriyle demokrasi güçleri arasında gelişen kutuplaşmada, birinci güçler kendi saflarında harekete geçirebildikleri kitlelerin sayısını ve oranını durmadan genişlet- bilmeyi başarabilmektedirler. 1977 seçimlerinde görülen, demokrasi saflarında yer alan seçmen kitlelerindeki artışa karşılık, gerici-faşist partilerin sandık başına götürüldüğü oyların da yükselmesi eğilimli demokratik güçler tarafından tersine çevirememişlerdir. Ve CHP'nin kitlelerin gözündeki iflası bu olumsuzlukla birleşince, 14 Ekim seçimlerinde gerici-faşist partilerin ağır üstünlüğü ortaya çıkmıştır.

Yine orta sayfasındaki değerlendirmeler, gerici-faşist partilerde toplanan oyların AP ve MHP'de kutuplaşması eğiliminin de sürdüğünü göstermektedir. Bu, gerici-faşist güçlerin kendi saflarının bütünlüğünü koruyup geliştirebilme yönündeki başarılarının önemli belirtilerinden biridir.

Gerici-faşist güçler, 14 Ekim seçim sonuçlarını, parlamentoda bugün elde ettikleri güçlü konumun çok ötesinde, yukarıda özetlenen başarılarını yeni bir dayanak yapma yönünde değerlendireceklerdir. Gerici-faşist partilerin geniş kitleleri harekete geçirebilmekteki üstünlüklerini bu sandığımıza da yansıtabilmeleri, Türkiye'ye bugünkünden daha sağ, gerici yönetim biçimlerini egemen kılma eğilimlerine yeni bir güç kazandırmıştır. Ecevit hükümetinin çökmesiyle doğan hükümet boşluğu hangi biçimde doldurulursa doldurulursa, Türkiye'de daha baskıcı iktidarlara geçiş yönünde yeni adımlar atılmış olacaktır.

Demokratik güçler açısından genel görev, bu yönde gelişmelerin karşısına en etkin güçle çıkabilmek, demokratik mevzileri korumamın gerektirdiği politikaları uygulayabilmektir. 14 Ekim seçimleri demokratik güçlere bu olanakı vermemiştir ama, gerici-faşist güçlerin 14 Ekim'deki başarısını gerici kılmak da asla olanaksız değildir. Olanaksız olmamanın ötesinde kaçınılmazdır, zorunlu görevdir.

14 Ekim seçim sonuçları, gerici-faşist partilerin başarısının nedenlerini ortaya koyduğu gibi, bu başarıyı geçici kılıp tersine çevirmenin yolunu da bir kere daha ortaya koymuştur. Bu yol, demokratik güçlerin, demokrasi saflarındaki kitleleri harekete geçirebilmek, bu safları yaygınlaştırıp birliğini güçlendirecek politikalarla kitlelerin karşısına alternatif olarak çıkması; demokratik güçlerin iş ve eylem birliğinin kaçınılmaz başarısını onlara kendi deneyleriyle kanıtlanmaları yoludur.

Gün, kitlelerin içinde olma, kitlelere güven verebilen bir önderliği onlara kazandırma günüdür.

• mehmet aközer

Yozgattan Kayseriye faşist haçlı seferi

• Seçimlerin hemen ertesinde Kayseri'de faşist terörün tırmanması, başta Yozgat olmak üzere seçim yapılan illerden MHP'liğin taşınmasıyla gerçekleşti.

• 17 Ekim günü Kayseri Genç Öncü binasının kurşunlanmasından sonra 18 Ekim günü de TTP Merkez İlçe binası önce bombalandı, sonra gaz dökülerek yakılmak istendi.

14 Ekim seçimlerinin tamamlanmasından hemen sonra Kayseri'de faşist terör birden tırmanış gösterdi. Bütün kentte terör estirmeye yönelen MHP yanlıları 18 Ekim Perşembe günü önce bir genç, daha sonra da CHP İl Sekreteri'ni bürosuna kurşunlayarak öldürdüler. İlerici, anti-faşist tutumuyla tanınan CHP İl Sekreteri Avukat Ömer Yılmaz'ın öldürülmesinden bir hafta öncesinden başlayarak sürekli biçimde telefonlarla tehdit edildiği de öğrenildi.

Yozgat'ta faşist bir üs yaratmayı başarabilmiş olan MHP, uzun süredir bu kent Kayseri'ye de sıçramanın bir tahtası olarak kullanma planları içindeydi. Bu amaçla Yozgat'ta yetiştirilmiş ve yerleşik MHP'li kadrolar sistemli olarak Kayseri'ye aktarılmıştı. Seçim kampanyası bu illegal planına bir ara verilmesine yol açmıştı. Seçim sonuçlarının, özellikle Yozgat'ta MHP'ye cesaret verecek biçimde alındıktan sonra, terör çetelerinin Kayseri'nin üzerine salınması için hiç de beklemeye gerek görülmedi.

Geçtiğimiz Salı günü Kayseri Genç Öncü Şube binası önce polis tarafından arandı. MHP yanlısı olduğu anlaşılan polislerden biri, istelik sarhoş bir durumda, binadaki Genç Öncü'lülere tehdit ve hakaretler yağdırıyordu. Genç Öncü lokalinde hiçbir şey bulunamadın tamamlanan aramadan tam bir gün sonra aynı lokal önce 11 kurşunla tarandı. Aradan bir saat bile geçmeden bu kez Genç Öncü lokalinde çok güçlü bir bombanın yarattığı patlama duyuldu.

Genç Öncü binasını hedef seçen faşist çetelerin daha izni bile rasanmadan 18 Ekim Perşembe gecesi saat 23.50 sıralarında Türkiye İşçi Partisi Merkez İlçe binası bombalandı. Patlamadan hemen sonra ise bina gaz dökülerek yakılmak istendi.

MHP'nin, 14 Ekim seçimlerinden sonra kendisini meşrulaştırma amacıyla giriştiği manevralar, yurdun her yanında yaygınlaşan faşist terörle yerle bir olmaktadır. MHP'nin kapatılması ve yan kuruluşlarının dağıtılması için mücadele, bugün de günceldir ve güncel kalacaktır.

● MHP'nin seçim yapılan 29 ildeki toplam oy oranı yüzde 1.5, seçmen oranı ise 0.7 puanlık artış gösterdi. MHP'nin seçmen oranı 9 ilde düşüş gösterirken, ancak 9 ilde 1 puanı aşan artış gösterdi.

● MHP, 14 Ekim seçimlerinde gücünü koruyarak bir ölçüde de artırmamış, faşist ideoloji ve örgütlenmesini meşrulaştırmak, suçlarına sünger çekmek için kullanmaya çalışıyor. MHP elebaşları, bir erken seçimi de yine kendisini meşrulaştırmak amacıyla dayatmayı planlıyor.

14 Ekim seçimleri faşist MHP'nin seçmen kitleleri arasındaki gücünü koruyarak bir ölçüde de artırmayla sonuçlandı.

TÜMDER'de maceracılar geçit yok

TÜM-DER III. Olağan Genel Kurulu Türkiye'nin çeşitli yörelerinden gelen 200 delegenin katılımıyla 20-21 Ekim günü yapıldı. Uzunca bir süreden beri Kitle Örgütlerinde var olan dar boğazın TÜM-DER'de de yansıma bulduğu bilinmekteydi. Bu olumsuzluğun aşılması yönünde çaba gösteren birleşik sosyalistler bu çabalarının sonucunda demokratik bir güç birliğini gerçekleştirdiler.

İlerici Demokrat Memurlar grubunun önemli çabalarıyla gerçekleştirilen, TÜM-DER'i güçlendirmeye yönelik ilkel, birleşik bir güç birliği sonucu kongre ileri bir adım attı.

Güç birliğinin temel olan ilkeler şöyle özetlenebilir; TÜM-DER, anti-faşist, anti-empyalist, anti-sovyanist, anti-maoist bir örgüttür. TÜM-DER'in temel hedefi, Grevli Toplu Sözleşmeli Sendika hakkı olmakla birlikte, her türlü ekonomik hak mücadelesini esas alarak bu hedefe yönelmektir. Her türlü işçi-söven baskılara karşı mücadele vermek. Sosyalist sisteme karşı saygılı olmayı ve işçi sınıfının ulusal ve uluslararası birliğini savunmayı görev edinmek. Bağışsızlık Demokrasi Sosyalizm mücadelesinde işçi sınıfının fiili öncülüğünü kabul etmek. Maoistlerin örgüte sızmasına karşı uyanık olmak kararlı mücadele vermek. Örgütü tahrip eden biryci, maceracı yaklaşımlara karşı mücadele vermek. Bu ilkeler doğrultusunda başta DISK olmak üzere diğer Demokratik kitle örgütleriyle ilkel iş ve güç birliğinin sağlanması için çaba harcamak.

Atılan bu olumlu adım kongrede oy kullanarak delegelerin % 50'sinin güvenini ve oyuunu alarak yönetime seçildi. Yapılan ilk Genel Yürütme Kurulu toplantısında, bu güç birliğini destekleyen Nizamettin Barış tekrar Genel Başkanlığa, Fatih Üstün Genel Başkan Yardımcılığına seçildiler. Diğer Merkez Yürütme Kurulu üyeleri ise İhsan Ustuoğul, Gül Özgirgin, Enver Öztürk, Ramazan Sevecan, Ali Günay, Nihat Kadir Keleşçi, Mehmet Emin Aydın'dan oluşuyor. MYK'nın ilk toplantısında diğer görev bölümleri yapılabilecekleri.

MHP'nin hedefi suçlarına sünger çekmek

Demokratik güçler, faşist partinin kitleler arasında daha da meşrulaşma girişimlerine asla izin vermeyeceklerdir...

Ara seçimlerin yapıldığı 29 ilde MHP'nin oy oranı yüzde 5.2'den 6.7'ye; seçmen oranı (her yüz seçmenden toplayabildiği oy miktarı) ise 3.8'den 4.5'e yükseldi. Seçimlerin yapıldığı 9 ilde MHP'nin seçmen oranının düştüğü, ancak 9 ilde ise 1 puanın üzerinde artış gösterebildiği görüldü. Ağrı, Amasya, Antalya, Artvin, Edirne, Konya, Manisa, Rize ve Van, MHP'nin oy ve seçmen oranlarının düştüğü iller oldu.

Öte yandan MHP'nin oy ve seçmen oranındaki artışın, 1973-1977 dönemindeki artışın oldukça gerisinde kaldığı görülmektedir. 1977 seçimlerinde MHP'nin seçmen oranındaki artış 1.8 puan olarak gerçekleşmişken, 1979 seçimlerinde ise sadece 0.7 oranında olmuştur. MHP'nin 1977-1979 seçmen oranı artışının 1973-1977 dönemi artışından daha yüksek olduğu illerin sayısı 5'tir ve bunların ikisinde (Çanakkale ve Muş) MHP ilk kez 14 Ekim'de oy yükseltebilmiştir.

Ne var ki, MHP'nin sadece seçmen tabanını koruyup bir ölçüde artırabilmesi bile, faşist partinin kitlelerle bağ kurma ve onları harekete geçirebilme olanaklarının bir göstergesi olarak ciddi bir tehlikeyi ortaya koymaktadır. MHP 14 Ekim'de aldığı sonuçlarla, arkasındaki tekelci sermaye güçleri ve gizli odaklar için kaçınılmazlığını kanıtlayarak önemli bir avantaj kazanmıştır ve şimdi bu avantajı değerlendirmeye çalışmaktadır.

Bu amaçla MHP elebaşlarının, öncelikle faşist ideoloji ve örgütlenmeyi meşrulaştırma yönünde adımlar atmaya planladıkları anlaşılabilir. MHP'nin yurt düzeyindeki faşist terörü yönlendirmeye ara vermeden sürdürürken, parlamento içinde de "barışçı" ve "yapıcı" bir görünüm kazanmak için manevralara giriştiği görülmektedir. Son günlerde MHP başlarının, AP'nin kucağına bir hükümete destek olacaklarını açıklamaları, bir AP hükümeti döneminde kitleler arasında da meşrulaşabilmek için önemli adımlar atılabileceklerine

TIP Kütahya İl binası faşistlerce kundaklanmak istendi

14 Ekim seçimlerine yönelik olarak yoğun bir çalışma içine giren Türkiye İşçi Partisi Kütahya İl Örgütü faşistlerin saldırılarıyla sık sık karşılaştı. Özellikle seçimden önceki gün olan 13 Ekim günü yüzlerce faşist Kütahya içinde gövde gösterisi yaparak seçim çalışmalarını yürütmekte olan Türkiye İşçi Partililere engel olmaya çalıştılar. Pazar yerinde bildiri dağıtan TIP üyelerinin etrafını sarmaya çalışan faşistlere karşı güvenlik yetkilileri hiçbir önlem almadı. Parti örgütünün başvurusu dahi emniyet yetkilileri tarafından gözardı edildi.

TIP Kütahya İl örgütüne yönelik son saldırı 13 Ekim gecesi meydana geldi. İl örgütü, kapısının önüne yığılan kağıt ve benzeri yanıcı maddelerin üzerine benzin dökülerek yakılmak istendi. Ancak durumun görülmesi üzerine yangın söndürüldü.

TIP Kütahya örgütünün kundaklanması girişimi emniyet yetkilileri tarafından bir tesadüfmiş gibi gösterilmeye çalışıldı. Ancak partililer bunun bir tertip olduğunu delilleriyle kanıtladılar. Şimdi bu kundaklama girişimi karşısında "emniyet" kuvvetlerinin ne yönde girişimde bulunacakları bekleniyor...

olan inançlarının belirtisidir.

MHP'nin, 14 Ekim sonuçları değerlendirilerek tekelci güçlerin bağlarını daha da sağlamlaştırma planlarını açığa vuran ikinci gelişme, erken seçim yolundaki ısrarında ortaya çıkmaktadır. MHP, 1980'de yapılacak bir erken seçimde büyük sermaye güç-

lerinin çok daha geniş desteğinden yararlanabileceğini ummaktadır. Erken seçime kadar geçecek dönemin, hele bir AP iktidarında, MHP'nin suçlarına sünger çekmek için kullanılacağı hesaplanmaktadır.

Demokratik güçlerin, MHP'nin ve yan kuruluşlarının kapa-

tilması, arkasındaki odakların dağıtılması isteminin kitlelere açıklanması, bu istem doğrultusunda kitle hareketlerinin yükseltilmesi, bugün daha da büyük önem kazanmıştır. Faşist partinin kitleler arasında daha da meşrulaşma girişimlerine asla izin verilmemelidir.

Tekeller, güçlerini sınavdan geçiriyor

14 Ekim seçim sonuçları, tekelci sermaye çevreleri tarafından da çok önemli bir gelişme olarak değerlendirildi. Ülkedeki ekonomik, toplumsal, politik bunalımlara çözüm yolunu, ancak daha gerici iktidar biçimlerine geçişte gösterebilen tekeller, mevcut politik güçler dengesi içinde de bu geçiş çok zor gerçekleştirebileceklerini uzun süredir görüyorlardı. Hükümetlerin parlamentoda ancak hassas dengelerle kurulabilmesi; burjuva parlamenter rejim içinde kurulan hükümetlerin kısa sürede kitle desteğini yitirmeleri; tekelilerin gerici çözümleri AP gibi güvenilir partilere bile dayandırmalarını olanaksız kılıyordu.

Bu gelişme, tekelci çevrelerin politik bunalıma çözüm yolunu ancak bir "ara rejim"de, ya da "ara hükümet"te gördüklerini uzun süredir açıklamalarıyla kendisini göstermişti. Gerici ve faşizm güçleri ile demokrasi güçleri arasında toplumda süregelen kutuplaşma, gerici çözümlerin, ancak burjuva parlamenter rejimin kuralını bile aşmaya dayatılabilmesini kaçınılmaz kılıyordu.

14 Ekim seçim sonuçlarının tekelci büyük sermaye çevreleri tarafından sevinçle karşılanması, her şeyden önce, politik alandaki bu bunalımdan bir çıkış yolunun bulunabileceği kanısındaki kaynaqlanıyordu. Tekelci çevreleri sevinçli, AP'nin ve tüm gerici-faşist partiler toplu seçimlerden başarıyla çıkmalarından çok daha fazla, parlamento içinde de kalıcı hükümet formüllerini sağlayacak bir çoğunluğun ortaya çıkabileceğinin görülmesiydi.

Tekelci büyük sermayenin TUSİAD dahil pekçok temsilcilerinin 14 Ekim ertesinde bir "erken seçim" gerekliliğini ısrarla vurgulamaya

yönelmeleri, politik bunalıma yakın bir gelecekte parlamento içinde çözüm bulabilme umutlarını yansıtıyordu. Bu eğilim, hiç kuşkusuz, tekelci büyük sermayenin AP ile bağlarını yeniden daha da güçlendirme, tekelin başlıca politik temsilcisi olarak AP'yi öne çıkarma hazırlıklarıyla yanyana gidiyordu. AP, 14 Ekim'deki gelişmesiyle bir yandan Ecevit hükümetinin çökmesini sağlarken, diğer yandan da büyük sermayenin "has" partisi olarak işlevini eksiksiz olarak yeniden kazanma yolunda bir adım atmış oluyordu.

Bu nedenle 14 Ekim seçim sonuçları, büyük sermayenin politik güçlerini yeniden bir sınavdan geçirecek düzenlemeye girişmesinin başlangıcını oluşturmuştur. Tekeller, 14 Ekim seçimlerine, bugün için olmasa bile yakın gelecek içinde, politik bunalımlara çözüm bulabilmenin ilk işareti olarak bakmaktadırlar.

Ne var ki gerici-faşist partilerin 14 Ekim seçimlerinde geniş kitlelerin oy desteğini kazanabilmesi, kalıcı bir eğilimi yansıtmaktadır. Gerici-faşist güçler, 14 Ekim'deki başarılarını, demokratik güçlerin zaafından yararlanarak gerçekleştirmişlerdir. Ama demokrasi saflarında yer alan geniş kitleler gerici-faşist güçler tarafından teslim alınabilmiş değildir. İvedi talepleri ve mücadele istemleri canlı olarak durmaktadır ve sorun, bu talep ve istemlerin kitle hareketlerinin yükselmesine dönüştürülebilmesi sorunudur. Demokratik güçler bu temel görevlerini yerine getirebildikleri ölçüde, gerici-faşist güçler cephesinde her gün yeni gediklerin açılması, gericiğin bugünkü mevzilerinden sökülüp atılması kaçınılmazdır.

CHP: Yenilgiden sonra daha sağa doğru

- CHP yönetimi, 14 Ekim seçimlerindeki yenilgisinin nedenlerini kitlelere sırtını dönmesinde aramak yerine, MC partilerinin kitleleri yanıltmasına ağırlık vererek, bugüne kadar ki politikasını savunmaya ve korumaya çalışıyor.
- CHP Genel Merkezi'nin Olağanüstü Kongre'ye gitme kararı, hükümet sorununun çözümü henüz askıdayken, CHP tabanını tek seçnek olarak merkez politikasına onay vermek zorunda bırakmayı amaçlıyor. CHP merkezi böylece Parti tabanından gelecek tepkileri duymazlıktan gelecek davranmayı umuyor.
- CHP merkezinde, AP hükümeti kurmaya yanaşmadığı ya da kuramadığı takdirde, bugünkünden de daha sağ bir çizgide hükümet denemesine girme eğilimi ağır basıyor.

14 Ekim seçimleri, CHP'nin 1977 seçimlerinde harekete geçirebildiği kitlelerin desteğini yitirdiğini, bu kitlelerin CHP merkez yönetiminin ve hükümetin politikasını reddettiğini gösterdi. CHP'nin yitirdiği seçmenlerin oldukça küçük bir kesiminin MC partilerinin oy tabanına kaydığı, büyük bölümünün ise CHP'ye tepkileri sandık başına gitmeyecek dile getirildiği ortaya koydu.

14 Ekim sonuçlarının alınmasından sonra CHP Genel Merkezi ve Ecevit tarafından yapılan açıklamalar ise, MC partilerinin gelişmesinin nedenlerini aramaya yönelikti. Ecevit'e göre MC partileri, CHP hükümetinin kitlelere dayattığı "özverileri" onların desteğini yeniden kazanmak için kullanabilmişler ve CHP'nin seçmenliğini güçlendirip böylece ortaya çıkmıştı. CHP Genel Merkezi ve Ecevit, CHP'nin seçim yenilgisini, MC partilerinin kitleleri demagojilerle yönlendirmesiyle açıklayıp, seçim yenilgisinde kendil politikasını oynadığı rolü unutturmaya çalışıyordu.

Oysa seçim sonuçları, CHP'nin yenilgisinin, demokrasinin içindeki kitlelerin MC partilerinin demagojilerine büyük ölçüde aldanmalarıyla değil; MC partilerine de oy vermemeleri, ama CHP'nin de politikasına hayır demeleri sonucunda gerçekleştiğini ortaya koyuyordu.

Ne var ki CHP Genel Merkezi'nin 14 Ekim yenilgisinin gerçek nedenlerini kabullenerek sağ, uzlaşmacı politikasını gözden geçirmeye kesinlikle niyetli olmadığı anlaşılıyor.

Bunun en açık belirtilerinden biri, geçen Cuma günü CHP Genel Başkan'ının önerisiyle Genel Yönetim Kurulu'nun oybirliğiyle Olağanüstü Kongre'ye gitme kararını vermesiyle ortaya çıktı. Bu karar, CHP yönetiminin hükümet sorunu daha çözümlenmişken bir an önce, Parti tabanına bugüne kadar ki merkez politikasını onaylatma amacını yansıttı. CHP Genel Başkan'ın GYK'na verecek bir güvensizlik oyuuna da kendisi için güvensizlik sayacağını açıklaması, bu amacın belirtiydi. CHP Genel Merkezi, böylece, bundan sonra da CHP tabanından gelen tepkileri duymazlıktan gelecek sağ, uzlaşmacı manevralarını sürdürme olanağını bulacaktı.

CHP'nin, hükümet sorununun çözümünde son tavrını belirlemeden önce, yeni sağ politikalar için şimdiden manevra olanağı aramasının boşuna olmadığı da görülmektedir.

CHP yönetimi, hükümet kuruluşunun AP tarafından gerçekleştirilmesi gereğini vurgulamakla birlikte, AP ağırlıklı bir hükümetin güçlü olasılık içinde görmediği izlenimini vermektedir. CHP yönetimi, böylece yeni hükümetin en azından kendi ağırlığı içinde kurmayı yeniden üstlenmenin hazırlığı içinde görülmektedir. CHP yönetimi, böyle bir hükümet denemesinde ise kesinlikle daha sağ bir rotaya geçmekte kararlı görülmektedir ve bunun için yeni yollar aramaktadır.

14 Ekim'deki yenilgisini MC partilerinin demagojilerine ağırlık vererek açıklamaya çalışan CHP yönetimi, daha sağ bir politika izleme yönündeki eğilimini bu gerçekçeye dayandırmaktadır. Ecevit ve çevresi, gerici-faşist MC partilerine sözümlerine "malzeme" vermemek ve büyük sermayenin desteğinin kısa sürede hepten uzaklaşmasına yol açmamak gibi hesaplarla, sol güçlere ve kitlelerin anti-faşist ivedi istemlerine karşı daha uzlaşmacı bir karışık politikasının hazırlığı içinde görülmektedir.

CHP yönetimi böylece, CHP'nin seçim yenilgisini sözde "solla kolkola girmesinin bir sonucu" olarak göstererek anti-komünist bir hava estirmeye çalışan MHP'nin, tüm gerici-faşist güçlerin çekmek istediği konuma yaklaşmaktadır.

Bununla birlikte, önümüzdeki günlerde CHP yönetiminin kimi "sol" görüşlü kişileri kamuoyuna yanıltmaya yönelmesi de şaşırtıcı olmayacaktır. Birinci olarak Olağanüstü Kurultay arifesinde olunması, CHP tabanına bir "politika değişikliği" umudu aşılayabilmek amacıyla, bu tür çıkışları geçerli kılabilir. Öte yandan CHP yönetiminin, seçim yenilgisini kendisini "egemen çevrelerin" mağduru gibi göstererek açıklamaya çalışmaları da, emekçi kitlelerden yana gözük en kimi çıkışları olanaklı kıldığı anlaşılıyor.

Ne var ki CHP yönetimi 14 Ekim seçimlerini, politikasını değiştirmek için değil, tam tersine sürdürmek için kullanmaya kararlı görülmektedir.

AP: Gerici çözümlerin anahtar partisi

- Adalet Partisi seçim yapılan 29 ilin 22'sinde oy ve seçmen oranlarını artırdı. AP'nin bu oranlarda düşüş kaydettiği 7 ilin 4'ünde ise MHP'nin oy ve seçmen oranlarında artış görüldü.
- AP'nin, kazandığı oy oranları artışını koruyabilmek için yeni bunalımın yaratıcısı konumuna düşmek istemediği, bu nedenle erken seçim dayatmasını şimdiden ortaya koymadığı anlaşılıyor.
- AP'nin, Senato'da elde ettiği bugünkü daha güçlü konumla Cumhurbaşkanı seçimlerinde söz sahibi olabilmek için "etkili" çevrelerle ilişkilerini düzeltmeye yönelmesi, özellikle sıkıyönetime desteğini açıktan sürdürmesi bekleniyor.

Demirel: Erken seçim için...

Bu sonuçlar, AP'nin, 1973'ten bu yana gericilik ve faşizm güçleriyle demokrasi güçleri arasındaki kutuplaşmayı, daha geniş kitleleri harekete geçirmek yönünde değerlendirebildiğini ve 1977'den bu yana da bu gelişmeyi sürdürdüğüne göstermektedir.

Gerici güçlerin en geniş kitlelere tabana sahip politik temsilcisi AP, 14 Ekim seçimlerinden 29 il toplamında oy ve seçmen oranlarını artırarak çıktı. AP'nin 29 ildeki toplam oy oranları 1977'ye göre 36.02'den 47.2'ye yükseldi. Bu illerde seçime katılma oranındaki değişiklikler de dikkate alınarak partilerin her yüz seçmenden aldıkları oylara göre yapılan hesaplar ise (Bkz. s. 8), AP'nin 5 puanın üzerinde bir artış kaydettiğini gösterdi.

Bu sonuçlar, Ecevit hükümetinin istifasına yol açarken, AP'ne meclislistik azınlığa rağmen hükümet sorununun en güçlü insiyatifi kazandırdı. Sonuçlar, AP yönetimi tarafından, yeniden eski güçlü konumuna doğru geliştirdiği, partinin tek başına iktidar olması yolunun açıklığı biçiminde yorumlandı.

Ne var ki 1973, 1977 ve 1979 seçimlerinin bir arada ele alınması, AP'nin bu 29 ildeki gelişmesinin de gerçekte 1973'ten bu yana görülen eğiliminin devamı olduğunu göstermektedir. AP 14 Ekim seçimlerinde 29 ilin 22'sinde 1977'ye göre oy ve seçmen oranlarını artırmıştır. Ne var ki bu 22 ilin sadece 2'sinde AP 1973-1977 arasında oy kaybına uğramış, diğer 20 ilde söz konusu dönemde de oy tabanını genişletmiştir. AP'nin 1973-1977 döneminde oy oranında düşüş kaydettiği iki il ise Mardin ve Van'dır.

AP yönetimi, 14 Ekim'deki sonuçlarıyla yeniden gerici çözümlerin "anahtar partisi" konumuna yükselmiş ve politikasını, bu konumunu değerlendirmeye yöneltmektedir. AP yönetiminin 14 Ekim seçimlerinden sonra egemen olan eğilim hiç kuşkusuz bir erken seçimle partinin seçmen tabanındaki gelişmeyi sürdürmek ve Meclis'te salt çoğunluğu elde edebileceği bir sonuca ulaşmaktır. Bu nedenle AP'nin 1981'e kadar kendi ağırlığında sürdürülecek bir hükümet kuruluşuna istekli olmadığı görülmektedir.

Ne var ki AP yönetiminin baş Demirel, derinleşen bir hükümet bunalımının yaratıcısı konumunda gözükmeyle de

istememektedir. Bunun birinci nedeni, seçmen kitlelerinin, özellikle yeni harekete geçirebildiği seçmen kitlelerinin hükümet bunalımına karşı tepkilerinin AP'ye karşı yoğunlaşmasını önleme çabasıdır. Ama daha da önemlisi AP, 1980 Mart'ındaki Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde Senato'daki yeni gücüyle söz sahibi olanağına yitirmeye kararlıdır. Oysa ağır bir hükümet bunalımının sorumlusu olarak AP'nin ve Demirel'in ortaya çıkması, AP'nin özellikle ordu üst kademeleriyle karşı karşıya gelmesine yol açabilecektir.

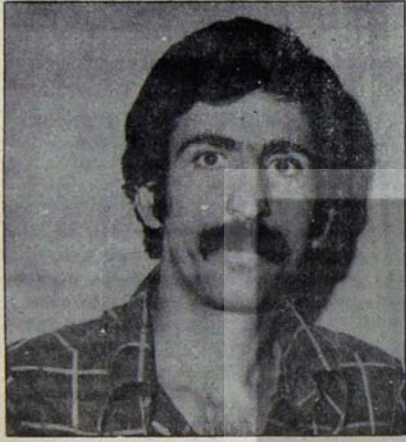
İşte bu nedenlerle AP yönetimi, hükümet bunalımının bugünkü ilk aşamasında erken bir seçim tek koşul olarak dayatmaktan uzak durmaktadır. Demirel'in, bir erken seçim, çeşitli hükümet formüllerinin geçersizliğinin ortaya çıkmasıyla kazanılmaz duruma gelmesini beklediği anlaşılacaktır.

Öte yandan, yine hükümet bunalımının asıl yaratıcısı konumuna düşme endişesi, Demirel'in yeni Başbakan adayını atamadan önce bir dizi temas toplantısına gerçekleştirmeye çalışan Cumhurbaşkan'ın bu tutumuna karşı çıkmasıyla kendisini göstermektedir.

AP yönetiminin ordu üst kademeleriyle ilişkilerini geliştirme çabası ise, Genel İdare Kurulu'nun 14 Ekim ertesi ilk bildirisiyle ortaya çıkmıştır. AP Genel İdare Kurulu, sıkıyönetimin ilanından bu yana ilk kez, sıkıyönetimin uygulamalarından yana açık bir tutum almıştır. Yaklaşan yeni sıkıyönetimin oylamasında AP'nin bu kez Meclis'e gelecek kabul oyu vermesi beklenmektedir.

Bayram Gazetesi taraflı olacaktır

'DİNİ BAYRAMLARDA YAYINLANMAKTA OLAN ANKARA BAYRAM GAZETESİ'Nİ ÇIKARMA YETKİSİ TÜRKİYE'DE İLK KEZ EL DEĞİŞTİRDİ. BU GÜNE DEK ANKARA GAZETECİLER CEMİYETİ TARAFINDAN YAYINLANAN GAZETENİN YAYIN HAKKI, İKİ YILLIK BİR GEÇMİŞİ OLAN, ANCAK KISA SÜREDE ANKARA'DA TÜM BASIN YAYIN EMEKÇİLERİNİN KİTLE ÖRGÜTÜ OLMA NİTELİĞİ KAZANAN ÇAĞDAŞ GAZETECİLER DERNEĞİ'NE GEÇTİ.

ÇAĞDAŞ GAZETECİLER DERNEĞİ GENEL SEKRETERİ AHMET ABAKAY, BAYRAM GAZETESİ'NİN EL DEĞİŞTİRMESİYLE İLGİLİ GELİŞMELER KONUSUNDA GÖRÜŞLERİNİ YÜRÜYÜŞE AÇIKLADI:

ÇGD GENEL SEKRETERİ ABAKAY DEMECİNDE ŞÖYLE DEDİ:

"Derneğimiz, tüm üyelerinin kararı ve etkin çalışması sonucunda, dini bayramlarda Ankara'da yayınlanmakta olan Bayram Gazetesi'ni çıkarma yetkisini, basın emekçilerinin örgütü olmaktan çıkıp Beyhan Cenkçi ve etrafındaki bir avuç insanın çiftliği haline dönen Ankara Gazeteciler Cemiyeti'nin elinden söke almıştır. "Tüm yasa gerekleri yerine getirerek, bu hakkı elde etmemiz kolay olmadı. Beyhan Cenkçi ve çevresindekilerin çok yönlü bürokratik engellemeleri, onun yandaşları ve olmadık zorluklar çıkaran kimileri, Derneğimiz'in bu başarılı sonuca ulaşmasını engelleyemediler.

"Basın emekçilerinin ekonomik ve demokratik mücadele örgütü olmak yerine, bir ticari kuruluş mantığıyla kişisel hesaplar

uğruna yozlaştıran, ileri-demokrat-sosyalist gazetecilerin görmediği, girenlerin de sudan nedenlerle yer yer atıldığı ve baskı altında tutulduğu bir örgüt olan Ankara Gazeteciler Cemiyeti'nin, derneğimizle yetki alma aşamasına gelmesiyle daha da hırçınlaştığı gözler önüne serildi. Hırçınlık giderik saldına dönüştü. Derneğimiz'in basın yayın alanındaki boşluğu doldurarak kısa sürede Ankara'daki gazete, ajans ve TRT işyerlerinin tümünde örgütlenmesi, bugüne dek tekelci sermayenin hizmetkarlığını kendilerine görev seçen AGC yönetimini telaşlandırdı.

"Derneğimiz saflarında yer alan basın-yayın emekçileri arkadaşlarımızdan Jülide Güllaz ve Aycan Giritlioğlu (TRT), Varlık Özmenek (ANKA), İlhami

Soysal (EM-AS), İbrahim Hitay (a.a.) ve Murat Tanker (a.a.) antidemokratik karar ve sudan gerekçelerle Cemiyetten atıldılar. Birkaç gün sonra bu arkadaşlarımızı yenileri izledi. Parlamento Muhabirleri Derneği Genel Başkanı Rafet Genç (Milliyet) ile yönetim kurulu üyelerinden Betül Uncular (a.a.) Ermin Karakuş'un (Milliyet) de aralarında bulunduğu 8 kişi daha Cemiyet'ten atıldılar. Buna gerekçe olarak "cemiyetin genel çıkarlarını zedeleme" gösterildi. Oysa işbaşındaki yönetim, Cemiyet'i yıllardır bir ticaret hane, bir çiftlik gibi yöneterek, basın emekçilerinin hak ve sorunlarına sırt çevirerek, gerici-faşist kadrolaşmaya yol vererek sonundatopluşsal işlevini yok ederek "Cemiyet'in" çıkarlarını bizzat kendileri ortadan kaldırmışlardır.

"Derneğimiz, kendi üyeleri yanında, Ankara Gazeteciler Cemiyeti'nin ilerici ve demokrat üyelerinin, Cemiyet'te "İmparatorluk" kuran Beyhan Cenkçi yönetimine karşı verecekleri haklı mücadelelerinin yanından olacaktır.

"Derneğimiz, AGC'nin ilerici ve demokrat üyelerini kendî çatısı altında toplamak göreviyle de karşı karşıyadır."

GAZETE TARAFLI OLACAK

Abakay görüşlerini açıklamayı şöyle sürdürdü:

"Bayram Gazetesi derneğimiz tarafından çıkarılacaktır. Burjuvazinin kiteller üzerinde uyguladığı yoz kültür ve gerici propagandayı bugüne dek Bayram Gazetesi aracılığıyla sürdürülenlere geçit verilmemiştir. Kurban Bayramında yayınlayacağımız ve tüm Türkiye'ye dağıtılacak olan Ankara Bayram Gazetesi taraflı bir gazete olacaktır. Bu taraflılık işçi sınıfından ve emekçi halktan yana olma anlamındadır. "Taraflılık" demojajıyla elefeksi büyük burjuvazinin sınıf çıkarlarına hizmet dönemi bu alanda sona erdirilmiştir. İşçi sınıfımızın ve tüm çalışanların bağımızlık ve demokrasi mücadelesinde yeni bir mevzi kazanılmıştır. Gazetede faşist kalemler at oynatamayacaktır.

Gerici yönetim altında bulunan Ankara Gazeteciler Cemiyeti'de artık basın emekçilerinin örgütü olma niteliğini ve toplumsal işlevini filen ve yasal olarak yitirmiştir."

NOT...

Görevler pekişirken

14 Ekim seçim sonuçlarının niteliksel ve niciksel dinamiği, incelikli bilimsel imbikten geçirilip, nesnel temeller elbette oturtulacaktır. Bu görev, en başta bilimsel sosyalistlere düşüyor. Bu işin üstesinden gelecek olanlar da kuşku yok, bilimsel sosyalistlerdir.

Şu anda tribün sesleri karışık yönlere pek balatasız biçimde yükselmekte ise de bunu bir ölçüde doğal karşılamak mümkündür.

Orta yerde bir hasta vardır: emperyalizmin karantinası altındaki Türkiye kâpitalizmi. Emperyalist-kapitalist sistemin bütününe ve bunalmırları katlanarak bu yapıyı sarsmaktadır.

Hastanın ateş grafiğindeki en çarpıcı nokta, bu grafiğin çok keskin iniş ve çıkışlar göstermesi değil midir? Hasta ne 36,5 ateşte kesin bir sağlığa kavuşmaktadır, ne de ani bir yükselişle 40 derecede sağlığını yitirmektedir. Türkiye kapitalizmi, ekonomik, toplumsal ve siyasi sonuçları itibarıyla böyle bir grafiği yaşamaktadır.

Son 2,5 yıl içinde sermayenin has partisi AP oylarında yaklaşık yüzde 10'luk bir yükselme ve sermayenin tampon partisi CHP oylarında gene yaklaşık yüzde 10'luk bir düşüş görülmüştür. Ve tekrar edelim sadece 2,5 yıl içinde...

Böylesine akışkan özellikler taşıyan genel oy, sınıf mücadelesinin kanatlarını oluşturan güçlere avantajlar kadar dezavantajları da hissettirmektedir.

Ünlü bir sermayedarın deyimiyle 14 Ekim şudur:

"- Türk milletinin mülkiyete ve tasarrufa sahip çıkması!.."

Nitekim Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu Yönetim Kurulu Başkanı Halit Narin, seçimden hemen sonra bu doğrultuda sevinç çığlıkları atmakta gecikmemiştir.

Yani bunlara bakarsanız, 5 Haziran 1977'de "mülkiyet ve tasarruftan vazgeçen Türk milleti" kaybettiğini tekrar bulmuştur!

Tanrı yoksul kulumu sevindirmeğe karar vermeye görsün, kaybettirir sonra buldurur!..

Burjuvazi gerçekten acaba söylediğine inanıyor mu?

1965'terden bu yana hızla gelişen mülksüzleşme olgusu...

Gene o yıllardan bu yana hızla seyreden tekelleşme keyfiyeti...

Sınıflar arası farklılıkların giderek derinleşmesi...

Emperyalizme bütünleşen burjuvazi basamak basamak politikalarını bu uçurumun kıyısına tahkim etmektedir.

Bu açıdan, bugünkü aşamada genel oy akışkanlığı lehine gözüke burjuvazi, politik dalgalanmanın dinamiğindeki "isyancı" özü görmektedir. Bu akışkanlığın mümkün olduğu oranda kont. rolü ve sınıfsal başkalaşma ile çarpıtılması burjuvazinin dün olduğu gibi bugün de gündemini oluşturmaktadır.

Bu genel tablonun işçi sınıfı açısından yorumlanması bir takım rakkamların mutlaklaştırılması ile klişe ve gün-

delik fayda tacirliğinin ötesinde sorumluluklar gerektirmektedir.

Bunu bilimsel sosyalistler yapacaktır...

*** **

Bu arada 14 Ekim seçim sonuçlarının CHP üzerine çökelen yükü söz konusudur.

Kök ve gövdesini emekçi ve düzenlen memnuniyetsiz kitlelerin oluşturduğu, yönetimini ise sermayenin yönlendirdiği CHP'nin çelişkisi ne yönde ağırlık oluşturacaktır.

Bugün için görünen odur ki, sermaye iki kontrollü kanattan CHP'yi cereyana tutmayı denemektedir. Bir yandan "geniş tabanlı" ve "aklı selim sahibi" diye adlandırılan bir grubun varlığını sağdan duyurmak, öte yandan Metin Toker'in deyimiyle "ultralar" diye adlandırılan memnuniyetsizlerin kopuşlarını soldan hissettirmek hatta gerçekleştirmek...

Ve sarsıntıyı "hesaplaşma" odağında sahnelemek...

İçinde bulunduğumuz dönem bu gelişmeleri şekillendirmektedir.

Ve bu tabloda Amerikan emperyalizmi olanca ağırlığıyla yer almaktadır.

14 Ekim seçim sonuçlarının alınmasından sonra Amerikan basını rakamların yanyana gelmesinden çok, Türk-Amerikan Savunma İşbirliği anlaşmasının imzalanıp, imzalanmayacağıyla ilgili olmuştur.

Amerika'nın istediği şekliyle anlaşmanın imzalanmaması halinde Salt-İl'in kongreden geçmesi zorluklar arzemektedir. Üç ay içinde bu anlaşma imzalanacak mıdır, imzalanmayacak mıdır?

Türkiye bölgede savaş gemisi rolü alacak mıdır, almayacak mıdır?

Sorun salt "evet" demekle bitmemektedir. Bu anlaşmanın mümkün olan en "geniş taban"la dayandırılarak imzalanması gerekmektedir. Türkiye'nin "isyancı" toplumsal dinamiğinin de "evet" demesi anlamına gelebilecek bir siyasi organizasyona gereksinim duyulmaktadır...

Türkiye'de "hükümet" sorunu "şip" diye çözülmüyorsa ve kolay kolay çözülecek gibi görünmüyorsa bundandır.

Türkiye çok önemli bir dönem yaşamıyor.

Bununtarihsel önem ve sorumluluklarıdır güncel görev.

Bilimsel sosyalistler er geç istesinden geleceklerdir engellerin.

DÜZELTME: 1 Ekim tarihine yazımızda sayın Hasan Pulur'un Hürriyet Gazetesi'ne geçiş ile ilgili olarak bir maddi hata yer almıştır. Sonradan durumu daha yakından araştırdığımızda, sayın Pulur'un Milliyet'ten görüş ve yönetim anlaşmazlığı nedeniyle ve yasal kıdem tazminatını alarak ayrılmış olduğunu, Hürriyet Gazetesi'ne ise herhangi bir geçiş ücreti almaksızın eski gazetesinden aldığı aylık koşulu ile geçmiş bulunduğunu saptadık. Düzeltir ve sayın meslektaşımız ile okurlarımızdan özür dileriz.

F.G.

Ferhat Gün

Gerici partiler ve CHP açısından 1973, 77 ve 79 seçimlerinin karşılaştırmalı sonuçları

29 İL TÜRKİYE TOPLAMI	YILLAR	Katılım Oranı (%)	AP		MSP		MHP		CGP		DP		GERİCİ PARTİLER TOPLAMI		AP + MHP		CHP	
			oy oranı %	seçmen oranı (100)	oy oranı %	seçmen oranı (100)	oy oranı %	seçmen oranı (100)	oy oranı %	seçmen oranı (100)	oy oranı %	seçmen oranı (100)	oy oranı %	seçmen oranı (100)	oy oranı %	seçmen oranı (100)	oy oranı %	seçmen oranı (100)
			1973	74.7	32.0	23.9	10.9	8.1	2.7	2.0	6.7	5.0	12.7	9.5	65.0	48.5	34.7	25.9
1977	74.2	36.0	26.7	8.9	6.6	5.2	3.8	1.9	1.4	1.8	1.3	54.0	40.1	41.2	30.5	39.8	29.5	
1979	67.7	47.2	31.9	9.6	6.4	6.7	4.5	2.5	1.6	—	—	66.0	44.6	53.9	36.5	28.7	19.4	

(*) 14 Ekim seçimlerinin yapıldığı 29 il için hesaplanmıştır.

(**) Bu oran, oy kullanma hakkına sahip (seçmen) her yüz kişilerin partilere dağılımını ölçmektedir. Katılım oranı ile partilerin oy oranlarının çarpılarak 100'e bölünmesi ile elde edilen bu oran, kitlelerin oy eğilimlerini, katılım oranındaki değişimlere de bağlı olarak ve seçmen sayısındaki artış - eksikliklerin etkisinden azıdır. Gerçeğe en yakın biçimde göstermektedir.

YILLAR	KATILMA ORANI	AP		MSP		MHP		CGP		DP		GERİCİ PARTİLER TOPLAMI		AP + MHP		CHP	
		oy oranı %	seçmen oranı (100)	oy oranı %	seçmen oranı (100)	oy oranı %	seçmen oranı (100)	oy oranı %	seçmen oranı (100)	oy oranı %	seçmen oranı (100)	oy oranı %	seçmen oranı (100)	oy oranı %	seçmen oranı (100)	oy oranı %	seçmen oranı (100)
		1973	75.8	15.5	11.7	14.9	11.3	6.2	4.7	18.3	13.8	8.7	6.6	63.6	48.2	21.7	16.4
1977	76.4	21.1	16.0	6.4	5.0	6.5	5.0	10.2	7.8	1.6	1.2	45.8	35.0	27.6	21.0	12.4	9.4
1979	75.9	49.0	37.2	23.1	17.5	0.8	0.6	0.9	0.7	—	—	73.8	56.0	49.8	37.8	24.4	18.5
1973	70.3	25.8	18.1	17.8	12.5	4.6	3.2	11.9	8.3	5.7	4.0	65.8	46.2	30.4	21.3	28.1	19.7
1977	81.1	37.7	30.5	7.3	5.9	6.3	5.1	1.4	1.1	1.2	0.9	61.2	43.5	44.0	35.6	45.2	36.6
1979	81.4	50.3	41.0	5.6	4.6	5.4	4.4	1.7	1.4	—	—	63.0	51.3	55.7	45.4	33.1	27.0
1973	64.2	39.2	25.1	5.6	3.6	4.1	2.6	3.0	1.9	17.0	6.6	68.9	44.2	43.3	27.8	29.5	18.9
1977	79.5	54.5	43.3	3.0	2.4	4.1	3.2	1.5	1.2	2.3	1.8	65.4	52.0	58.6	46.5	34.2	27.2
1979	77.4	66.1	51.1	2.6	2.0	3.3	2.6	1.2	0.9	—	—	73.2	56.6	69.4	53.7	23.1	17.9
1973	64.6	34.3	22.1	7.9	5.1	—	—	—	—	6.3	2.1	48.5	31.3	34.3	22.1	43.7	28.2
1977	73.3	45.9	33.6	5.8	4.2	2.3	1.7	—	—	1.5	1.1	55.5	40.7	48.2	35.3	44.4	32.5
1979	64.9	52.2	33.9	3.6	2.3	1.2	0.8	1.3	0.8	—	—	58.3	37.8	53.4	34.7	40.3	26.1
1973	66.1	34.7	22.9	2.6	1.7	1.6	1.0	1.1	0.7	28.8	19.0	68.8	45.5	36.3	23.9	30.1	19.9
1977	79.3	51.8	41.1	2.8	2.2	2.9	2.3	1.4	1.1	2.4	1.9	61.3	48.6	54.7	43.4	38.3	30.3
1979	78.9	59.2	46.7	2.5	1.8	3.5	2.7	1.6	1.2	—	—	66.8	52.7	62.7	49.4	30.9	24.4
1973	61.6	46.5	28.6	8.6	5.3	1.7	1.0	3.0	1.8	5.9	3.6	65.7	40.4	48.2	29.7	32.1	19.8
1977	80.1	51.7	41.4	4.8	3.8	2.8	2.2	1.7	1.3	1.5	1.2	62.5	50.0	54.5	43.6	37.5	30.0
1979	75.9	58.9	44.7	5.7	4.3	4.1	3.1	2.1	1.6	—	—	70.8	53.7	63.0	47.8	26.6	20.2
1973	90.6	40.6	36.8	11.3	10.2	—	—	2.3	2.1	—	—	24.2	49.1	40.6	36.8	15.5	14.0
1977	71.3	34.3	28.8	27.3	23.0	0.3	0.2	0.7	0.6	0.4	0.3	63.0	53.0	34.6	30.0	17.1	14.4
1979	72.4	34.9	25.3	17.9	12.9	1.2	0.9	25.3	18.3	—	—	79.3	57.4	36.1	26.2	18.6	13.5
1973	58.7	25.6	15.0	9.3	5.4	7.3	4.3	12.6	7.4	14.3	8.4	69.1	40.6	32.9	19.3	30.8	18.1
1977	76.4	43.1	33.0	6.8	5.2	6.6	5.0	1.8	1.4	1.7	1.3	60.0	46.0	49.7	38.0	40.0	30.5
1979	73.9	51.6	38.1	3.8	2.8	11.5	8.5	1.8	1.3	—	—	68.7	50.8	63.1	46.6	28.9	21.4
1973	65.9	44.2	29.1	5.5	3.6	2.9	1.9	1.8	1.2	9.7	6.4	64.1	42.2	47.1	31.0	35.6	23.4
1977	83.4	50.3	42.0	4.7	3.9	2.2	1.8	1.6	1.3	2.0	1.7	60.8	50.7	52.5	43.8	38.8	32.8
1979	78.1	49.9	38.9	17.6	13.7	15.8	12.3	1.2	0.9	—	—	84.5	66.0	65.7	51.3	40.0	10.9
1973	67.7	41.6	28.1	2.2	1.5	1.4	0.9	0.3	0.2	6.4	4.3	51.9	35.1	43.0	29.1	44.2	29.9
1977	77.0	39.8	30.6	2.1	1.6	1.4	1.1	1.3	1.0	1.9	1.4	46.5	35.8	41.2	31.7	53.6	41.2
1979	78.6	51.9	40.8	1.3	1.0	1.1	0.8	1.6	1.3	—	—	55.9	43.9	53.0	41.6	42.1	33.1
1973	71.2	25.6	18.2	16.1	11.4	4.6	3.2	2.7	1.9	2.8	2.0	51.8	36.9	30.2	21.5	45.3	32.2
1977	71.3	27.9	19.9	5.9	4.2	18.8	13.4	1.0	0.7	0.7	0.5	54.3	38.7	46.7	33.3	45.4	33.2
1979	82.5	41.8	34.5	3.5	2.9	16.8	13.8	0.9	0.7	—	—	63.0	51.9	58.6	48.3	34.7	28.6
1973	67.9	22.9	15.5	29.5	20.0	3.3	2.2	3.4	2.3	7.7	5.2	66.8	45.3	26.2	17.8	19.7	13.4
1977	80.0	43.1	34.5	17.5	14.0	10.9	8.7	1.5	1.2	1.1	0.9	74.1	59.3	54.0	43.2	21.7	17.3
1979	74.4	49.4	36.7	17.5	13.0	16.2	12.0	1.3	1.0	—	—	84.4	62.8	65.6	48.7	14.3	10.6
1973	79.9	33.0	26.3	2.1	1.7	—	—	3.8	3.0	25.7	20.5	64.6	51.6	33.0	26.3	35.4	28.3
1977	80.0	43.4	34.7	18.5	14.8	—	—	0.6	0.5	0.9	0.7	63.4	50.7	43.4	34.7	36.5	29.2
1979	62.0	39.4	24.4	18.4	11.4	—	—	0.7	0.4	—	—	58.5	36.3	39.4	24.4	34.0	21.1
1973	62.9	23.3	14.6	6.4	4.0	5.1	3.2	6.5	4.1	15.0	9.4	56.3	35.4	28.4	17.9	37.5	23.6
1977	75.1	28.6	21.4	5.2	3.9	9.0	6.7	0.9	0.6	0.7	0.5	44.4	33.3	37.6	28.1	55.0	41.3
1979	76.1	38.8	29.5	5.4	4.1	10.2	7.7	0.7	0.5	—	—	55.1	41.9	49.0	37.2	41.3	31.4
1973	63.7	62.0	39.5	7.1	4.5	1.6	1.0	2.7	1.7	11.5	7.3	85.0	54.1	63.6	40.5	14.0	8.9
1977	77.8	69.7	54.2	3.9	3.0	3.1	2.4	1.3	1.0	0.9	0.7	78.9	61.4	72.8	56.6	21.1	16.4
1979	71.7	72.6	52.0	3.6	2.6	8.2	5.9	1.4	1.0	—	—	85.8	61.5	80.4	57.9	12.1	8.7
1973	60.9	28.9	17.6	8.4	5.1	1.8	1.1	2.8	1.7	7.1	4.3	49.0	29.8	30.7	18.7	48.9	29.8
1977	62.4	28.4	17.7	6.6	4.1	2.7	1.7	1.0	0.6	1.2	0.7	39.9	24.9	31.1	19.4	58.2	36.3
1979	57.8	40.0	23.1	8.4	4.8	3.6	2.1	3.1	1.8	—	—	55.1	31.9	43.6	25.2	38.1	22.0
1973	68.6	15.0	10.3	7.7	5.3	2.5	1.7	5.2	3.6	13.4	9.2	43.8	30.0	17.5	12.0	45.5	31.2
1977	73.6	18.6	14.6	10.2	7.5	8.1	5.9	1.2	0.8	3.8	2.8	41.9	30.8	26.7	20.7	52.9	38.9
1979	59.9	34.7	20.8	5.6	3.3	11.4	6.8	1.6	0.9	—	—	53.3	31.9	46.1	27.6	40.0	23.9
1973	65.1	13.5	8.8	16.5	10.7	4.0	2.6	9.6	6.2	33.9	22.1	77.5	50.4	17.5	11.4	20.9	13.6
1977	69.2	28.2	19.5	19.7	13.4	10.7	7.3	4.3	2.9	5.8	3.4	68.7	46.8	38.9	26.8	31.3	21.3
1979	74.8	48.6	36.3	15.4	11.5	9.5	7.1	1.8	1.3	—	—	75.3	56.3	58.1	43.4	22.5	16.8
1973	58.7	43.0	25.2	14.3	8.4	3.4	2.0	4.9	2.9	14.6	8.5	80.2	47.1	46.4	27.2	17.4	10.2
1977	80.0	61.0	48.8	7.0	5.6	4.9	3.9	1.9	1.5	1.7	1.3	76.5	61.2	65.9	52.7	23.3	18.6
1979	78.0	61.4	47.9	8.8	6.8	6.3	4.9	2.1	1.6	—	—	78.6	61.3	67.7	52.8	19.5	15.2
1973	67.8	42.3	28.7	9.3	6.3	2.9	1.9	1.9	1.3	10.9	7.4	67.3	45.6	45.2	30.6	31.4	21.3
1977	81.3	48.4	38.3	5.1	4.1	3.8	3.1	1.1	0.9	2.3	1.9	60.7	49.3	52.2	41.4	38.9	31.6
1979	63.1	57.0	35.9	5.4	3.4	4.3	2.7	1.7	1.0	—	—	68.4	43.1	61.3	38.6	28.9	18.2
1973	73.5	18.9	13.9	22.1	16.2	0.5	0.3	10.3	7.5								

14 Ekim'in sayısal tablosu

14 Ekim seçimlerinin sonuçları CHP'nin iktidardan çekilmesine yol açtı. Buna karşılık gerici-faşist partilerin, özellikle AP'nin ve bir ölçüde de MHP'nin tek tek ve toplam olarak önemli sayılabilecek artışların olduğu görüldü. Böylece hükümet sorununun çözümünde insiyatif, geçmiştekinden daha büyük ölçüde gerici-faşist partilerin eline geçti. Kısacası seçimler, sağdaki gerici-faşist partilerin bir başansa olarak gerçekleşti.

Bu gelişmeler üzerine yapılan yorumlar, Türkiye'deki seçmenlerin sağa yönelme eğilimi içinde olduğu, 1973'ten beri görülen sola doğru eğilimin durduğu noktasında yoğunlaştı.

Né var ki, seçim sonuçlarına sadece gerici-faşist partilerin konularını ele alarak yaklaşmak; sonuçlara gerici-faşist güçlerle, demokrasi güçleri arasındaki dengelin gelişmesi açısından bakmamak; gerici-faşist güçlerin seçimlerindeki başarısını ya tek yanlı olarak abartmak ya da tek yanlı olarak küçümsemek sonucunu doğuracaktır.

1977'DEKİ SAĞDAKI KUTUPLAŞMA SÜRÜYOR

Seçim sonuçlarının ayrıntılı bir incelenmesi,berşeyden önce, gerici-faşist güçlerin 14 Ekim'deki gelişmesini, yalnızca bu seçimlerin sonucu olmadığını göstermektedir. Gerici-faşist partilerin ya da MC partilerinin— 14 Ekim'deki gelişmesi, gerçekte Türkiye'de 5 Haziran 1977 seçimleriyle ortaya çıkan politik kutuplaşmanın bir devamı niteliğinde görülmektedir.

5 Haziran 1977 seçimlerinin Türkiye açısından incelenmesi, gerici-faşist partilerin o oranın toplamının 1973 seçimlerine göre önemli bir artış gösterdiğini ortaya koyuyor. 14 Ekim seçimlerinin yapıldığı illerde 5 Haziran seçim sonuçlarının incelenmesi de aynı eğilimi doğrulamaktadır. Yan sahfede hazırlanan tabloda MC partilerinin (DP de içinde) ve CHP'nin 1973, 1977 ve 1979 seçimlerindeki o oranlarının gelişmesi gösterilmektedir. O oranların bildirildiği sütunların yanında ise, söz konusu seçimlerde —o kullanılan ya da kullanılmayan— her yüz seçmenden bu partilerin aldığı oylar belirtilmektedir. Bu rakamları, her ildeki seçime katılma oranının o kullanma oranı ile çarpılarak yüzde bölünmesi sonucunda çıkarılmıştır. Bu rakamlar, her partinin harekete geçirebildiği seçmen oranlarının gerçeğe daha yakın bir ölçüsünü verebilmektedir.

Bu değerlendirmeye, 14 Ekim seçimlerinin yapıldığı 29 ilin 20'sinde MC partilerinin her yüz seçmenden aldıkları oyların 1977 seçimlerinde de önemli artışları gösterdiğini ortaya koymaktadır. Gerici kalan 9 ilin 5'i Güney ve Doğu Anadolu illeridir ve 5 Haziran seçimlerinin bu bölgedeki genel eğilimini yansıtmaktadır. Gerek bu illerin bazılarında gerekse bu iller dışında kalan Rize'de, MC partilerinin o oranındaki düşüş 14 Ekim seçimlerinde de devam etmiştir. Dolayısıyla 14 Ekim seçimlerinde MC partilerinin sağladığı o oranı artışı genel olarak 1977 seçimlerindeki eğilimin bir devamı olduğu sonucunu çıkarmak yanlış olmayacaktır.

Öte yandan gerici-faşist partilerin iki seçimde de o oranı artışı sağladıkları illerin 7'sinde, 1973-1977 dönemindeki artışın 1977 - 1979 dönemindeki artıştan daha yüksek olduğu görülmektedir. Ama asıl dikkat çekici olan, gerici-faşist partilerdeki o oranı artışı AP ve MHP'de toplanması olgusudur. AP ve MHP'nin her iki seçimde de o oranı artışı sağladıkları illerin sayısı, 29 ilin içinde 23'e yükselmiştir. Bu gelişmenin sağlanamadığı 6 ilin 4'ü ise yine Doğu ve Güneydoğu Anadolu illeridir. Artvin ve Rize illerindeki düşüşler ise, tüm gerici-faşist partilerin o oranındaki düşüşe paraleldir. Dolayısıyla 14

Güven, demokratik güçlerin, demokrasî safarında daha geniş kitlelere harekete geçirebilmeleri gerici-faşist güçlerin kitleler arasındaki örgütlülüğünü kırabilmeden ve saflarını etkin biçimde durmadan genişletebilmeleridir.

Ekim seçimlerinin, özellikle AP ve MHP açısından, 5 Haziran 1977 seçimlerindeki o oranı artışlarını sürdürdüğü sonucunu çıkarmak gerekecektir.

Bu iki parti söz konusu olduğunda ise, 1973-1977 dönemindeki o artışının 1977-1979 döneminde yüksek olduğu illerin sayısı 15'e, yani yüzde 65'e yükselmektedir. Dolayısıyla bu partilerdeki o oranları artışı, tüm gerici-faşist partilere göre çok daha büyük ölçüde birinci dönemde yoğunlaşmaktadır.

SAĞ İÇİNDE AP VE MHP'DEKİ TOPLANMA DEVAM EDİYOR

Öte yandan 29 il toplamı ve 1977-1979 seçimleri dikkate alındığında, gerici-faşist MC partilerinin harekete geçirebildiği seçmen oranındaki artışın yaklaşık AP ve MHP'nin harekete geçirebildiği seçmen oranındaki artışa eşit olduğu görülebilmektedir. 1977 seçimlerinde 29 ilde her yüz seçmenden MC partilerine oy verenlerin sayısı 38.6 iken, bu sayı 14 Ekim'de 6 puanlık bir artışla 44.6'ya çıkmıştır. İki seçim döneminde her yüz seçmenden AP ve MHP'ye oy verenlerin toplamı da, yine 6 puanlık bir artışla 30.5'ten 36.5'e yükselmiştir. Dolayısıyla iki seçim döneminde, MC partilerinin harekete geçirebildiği seçmen oranındaki artışın AP ve MHP'nin harekete geçirebildiği seçmenlerle sağladığı sonucunu çıkarmak yanlış olmayacaktır. 1977 seçimlerinde DP'nin harekete geçirdiği seçmenlerin de gerici-faşist partiler toplamına eklenmesiyle, AP ve MHP'nin seçmen oranlarındaki artışının, gerici-faşist partilerin toplamından da yüksek olduğu görülebilmektedir.

İler tek tek ele alındığında ise görülmektedir ki, 1977-1979 döneminde gerici-faşist partilerin o oranı artışı gösterdiği 22 ilin 13'ünde AP ve MHP toplam o oranları daha büyük bir hızla yükselmiştir. Bu 22 ilin dışında Mardin'de gerici-faşist partilerin harekete geçirebildiği seçmenlerin oranındaki toplam düşüşe rağmen AP ve MHP'nin seçmenleri yükselmiş; gerici-faşist partilerin seçmenlerinin eşit kaldığı İsparta'da AP ve MHP seçmenlerinde yine yükseliş görülmüş; Kütahya'da her iki artış da birbirine eşit olmuştur. Gerici-faşist partilerin seçmen oranlarının düştüğü Artvin ve Manisa'da ise AP ve MHP seçmenlerinin düşüşü toplam düşüştüden daha az olmuştur. 29 ilde sadece Bitlis'te MC partilerinin toplam seçmen oranı yükselirken AP ve MHP'nin toplam seçmen oranları düşüş göstermiştir.

Buraya kadar ki değerlendirmelere göre gerici-faşist partiler açısından özetle şu sonuçlar ortaya çıkmaktadır:

1) Gerici-faşist partilerin 14 Ekim'de toplam seçmen oranlarında sağladığı artış, 1977 seçimlerindeki artış eğiliminin bir devamı niteliğindedir.

2) Gerici-faşist partilerin toplam seçmen oranındaki artışın AP ve MHP'de yoğunlaşması eğilimi de, 1977 seçimlerinde olduğu gibi sürmektedir.

3) Gerici-faşist partilerin toplam seçmen oranlarındaki artış genel olarak 1977-1979 döneminde daha çok olmak-

la birlikte, bu durum AP ve MHP'nin oranları için tersidir; AP ve MHP'nin toplam seçmen oranlarındaki artış eğilimi daha çok 1973-1977 döneminde gerçekleşmiştir. Bu durum, MSP ve CGP'nin 1977 seçimlerinde görülen gerileme eğiliminin durması ya da tersine dönmesiyle açıklanmaktadır. Bu durumu, sağ oyların AP ve MHP'de kutuplaşması eğiliminin, artık MSP ve CGP'den yapılan o kaydırılmalardan çok, yeni sağ seçmenlerin harekete geçirilmesiyle gerçekleştiği biçiminde yorumlamak gerekir.

Bu sonuçları, yine 5 Haziran 1977 seçimleriyle birlikte ele alarak, şu yargılara varmak mümkündür; 1977 seçimleri, Türkiye'de gerici ve faşizm güçleriyle demokrasi güçleri arasında kitleler içinde de bir kutuplaşmanın geliştiğini ve gerici-faşist güçlerin bu kutuplaşmayı, seçmen kitlelerinin daha büyük oranlı hareket geçirecek değerlendire bildiklerini göstermiştir. Gerici-faşist partilerin harekete geçirebildiği kitlelerin de özellikle AP ve MHP'de kutuplaşmaya ortaya koymuştu. 14 Ekim seçimleri, 1973'ten beri kitleler arasındaki güçler dengesinin gelişmesine egemen olan bu eğilimin durdurulmadığını; gerici ve faşizm güçleriyle demokrasi güçleri arasındaki kutuplaşmanın gerici-faşist güçler aleyhine çevrilemediğini göstermiştir. Gerici-faşist güçlerin harekete geçirebildiği seçmen kitlelerin odaklaştığı AP ve MHP, özellikle AP, bu gelişmeyi, yeni sağ oyların ortaya çıkmasını da sağlayarak gerçekleştirebilmektedirler. Diğer bir deyişle gerici-faşist güçlere egemen olan eğilim, kitleler arasındaki örgütlülüklerini geliştirebilme, kendilerine bağlı safın birliğini sıklaştırabilme eğilimidir. Gerici-faşist güçlerin toplam seçmen oranındaki (mutlak rakamlardaki yükselmeyi aşan) artış, bir ölçüde seçime katılma oranındaki düşüşle gerçekleşmiştir ama; bu gelişme, gerici-faşist güçlerin kendi safının bütünlüğünü, karşı safılara göre ciddi biçimde koruyup artırabildiğinin bir başka kanıtı olduğu içindir ki, sevdirci değil, tersine kaygılandırıcı bir gelişmenin belirtisidir.

CHP'NİN TABANINDAKİ KİTLELERLE BAĞINI SÜRDÜREMEDİĞİ ORTAYA ÇIKTI

CHP'nin aldığı sonuçlara gelince, 14 Ekim seçimlerinde CHP'nin harekete geçirebildiği toplam seçmen oranı sadece 3 ilde düşüş göstermemiştir. Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da bu üç ilde ise (Ağrı, Bitlis, Muş), MC partilerinin de toplam seçmen oranlarında artış gerçekleşmiştir. Bu illerde 1977 seçimlerinde bağımsız adayların yüzde 40'ı aşan o oranlarının (Bitlis'de yüzde 20) 1979'da parti adaylarına dağıldığı bilinmektedir. CHP'nin seçmen oranının 14 Ekim'de düştüğü geri kalan illerin tümü ise, CHP'nin 1977'de oranını artırdığı illerdir. Dolayısıyla, CHP'nin seçmen oranındaki düşüş, bütün Türkiye'de, 1977'de CHP lehine olan bir eğilimin tersine dönmesi biçiminde olmuştur. Sonuç olarak CHP'nin 29 ildeki o oranında 11 puanlık, her yüz seçmen içinde harekete geçirebildiği seçmen sayısında ise 10 puanlık bir düşüş gerçekleşmiştir.

CHP'nin seçmen oranındaki 10 puanlık düşüş karşılık, MC partilerinin seçmen oranındaki yükseliş, yukarıda vurgulandığı gibi 6 puanlıktır. 29 ilde partilerin mutlak oylar miktarlarındaki gelişmelere bakıldığında zaman ise, CHP'nin 1 milyon aşkın o kaybına karşılık, MC partilerindeki o artışının 200 bine bile ulaşmadığı, AP ve MHP toplam oylarındaki artışın ise 350 bin biraz aşığı görülmektedir. CHP'nin seçmen oranın-

daki düşüşü MC partilerinin seçmen oranındaki artış arasındaki fark, 9 ilde, Türkiye ortalaması olan 4 puanın üzerine çıkmaktadır.

CHP'nin elde ettiği seçim sonuçlarına ilişkin göstergeler, CHP'nin 1977'ye göre gerek mutlak oylarındaki gerekse seçmen oranlarındaki düşüşlerin ancak oldukça küçük bir bölümünün MC partilerinin seçmen kitesine dönüştüğünü ortaya koymaktadır. CHP'nin 14 Ekim'deki büyük gerilemesi, çok büyük ağırlıkla, CHP'nin harekete geçirebildiği seçmen kitesindeki düşüşle gerçekleşmiştir. CHP, 1977'de desteğini kazandığını seçmen kitesinin önemli bir bölümünü yeniden harekete geçirememiş, onlara bağlarını koruyamamış, onlar tarafından reddedilmiştir.

CHP'NİN DURULGUSU, 1977'DE GÖRÜLEN YENİLEŞİMİN DEVAMIDIR

Bu noktada, CHP'nin 1977'de gerçekleştirdiği o ve seçmen oranlarının bir özelliğine dikkati çekmek gerekmektedir. CHP'nin 1973 ile 1977 seçimleri arasındaki o ve seçmen artışı oranlarının incelenmesi şu sonucu ortaya koymaktadır: Bu artışın büyük bölümü 1973-1975 dönemindeki artışlarla gerçekleşmiştir. (1975'de 27 ilde yapılan senato ve ara seçimleri sonuçları esas alınarak); 1975-1977 döneminde ise CHP'nin gelişme hızında en azından bir düşüş görülmüştür. (Bu konuda karşılaştırma için bkz: Yurt ve Dünya, S. 4. "Seçimler, Yeni Durum, Gözlemlerimiz") Örneğin İstanbul'da CHP'nin o oranı 1973-1975 arasında yüzde 48,9'dan yüzde 58,2'ye ulaşmış ve 1977'de yine 58,2 oranında kalmıştır. CHP'nin harekete geçirebildiği seçmen oranı ise, 1973-1977 arasında 29,8'den 35,4'e yükselmiş, 1977'de ise ancak 36,3'e çıkabilmektedir.

Diğer bir deyişle, gerici ve faşizm güçleriyle demokrasi safının arasındaki kutuplaşmada CHP'nin seçmen kitesini harekete geçirebilme potansiyeli, daha 1975'ten başlayarak düşmeye başlamış; 1977 seçimlerinde de bir anlamda bu potansiyelin sınırı ulaşılmıştır.

CHP'nin 14 Ekim'de elde ettiği sonuçları, 1977 sonuçlarının bu niteliğiyle yan yana ele alındığında çok daha açık biçimde, şu olguyu seçmen kitlelerinin davranışında da ortaya koymuştur: CHP'nin kendisini destekleyen kitlelerle olan bağları, bu kitlelerin demokrasi safı arasındaki birliğini ve giderek yaygınlaşmasını sağlayacak nitelikte, asla değildir. CHP, kitlelerin değişim özelliklerini, "bugünden yanna kurtuluş" eğilimlerini kullanarak 1977 seçimlerinde, kendi yanna çekebilmiş ve böylece bulabileceği desteğin de sınırına ulaşmıştır. CHP'nin 1977'den bu yana izlediği politika ise, kitlelerle bağlarını onları demokrasi safı arasındaki birliğini ve yaygınlığını sağlayacak nitelikte geliştirmek yönünde olmak göyle durmuş; tam tersine onların desteğini "çanta kekik" sayarak kitlelere sırtını dönme politikası olmuştur. Böylece CHP 14 Ekim'de kendi yenilgisini kendisi hazırlamıştır.

Sorun, tüm demokratik güçler açısından, gerici-faşist partilerin daha geniş kitleleri harekete geçirebilme, kendi safının bütünlüğünü koruyup yaygınlaştırabilme eğiliminin tersine çevirebilme. Diğer bir deyişle, demokratik güçlerin, demokrasi saflarında daha geniş kitleleri harekete geçirebilmeleri, gerici-faşist güçlerin kitleler arasındaki örgütlülüğünü kırabilmeleri ve saflarını etkin biçimde durmadan genişletebilmeleridir. 14 Ekim seçimleri, demokratik güçlerin bu görevinin ivediliğini ve yaşamsal olduğunu bir kez daha ortaya koymuştur.

- ABD İŞADAMLARI HEYETİ, 16 EKİM İÇİN PLANLANMIŞ OLAN GEZİLERİNİ 13 EKİM'F ALARAK SEÇİMLERİ VE SONUÇLARINI DA YAKINDAN İZLEDİ.
- HILTON OTELİNDEKİ GÖRÜŞMELERDE YABANCI SERMAYEYİ TEŞVİK YASASI'NIN DEĞİŞTİRİLMESİ İSTEMİ ELE ALINDI. ABD' Lİ TEKELCİLERE İSTANBUL'DA 25, ANKARA' DA İSE 15 PROJE ÖNERİLDİ.
- ABD'Lİ TEKELCİLERE ÖNERİLEN PROJELER ARASINDA LASSA LASTİK FABRİKALARI GENİŞLEME PROJESİ İLE DİZEL MOTORLARI ÜRETİM PROJESİ VE TRAKTÖR ÜRETİM PROJESİ DE YER ALIYOR.
- ABD'Lİ TEKELCİLER HEYETİNİN BAŞKANI LLEWELLYN, BÜYÜME HIZININ DÜŞÜRÜLMESİ İSTEMİNİ AÇIKLIKLA DİLE GETİRDİ. YABANCI SERMAYELİ FİRMALARIN ÜÇÜNCÜ PLAN DÖNEMİNDE 1 MİLYAR LIRAYA YAKIN KAR TRANSFER ETTİĞİ BİLDİRİLİYOR.

Türkiye ekonomisini işgal planı

1960'lerden sonra, Türkiye ekonomisinde iki önemli tercih yapıldı. Bunlardan ilk, koruyucu dış ticaret ve ithal malların yurt içinde üretilmesine dayalı sanayileşme politikası, ikincisi ise yabancı sermaye için tanınan teşviklerdi. Planlı dönemle birlikte, nitelik yönünden yeterli ancak, nicelik yönünden gereksinimleri karşılamayan malların serbestçe ithalatı yasaklandı ve belli sınırlamalar getirildi.

Bu uygulamanın yanısıra, teşvik politikalarının da etkisiyle, ağırıklı olarak dayanıklı tüketim

malları üreten yabancı firmalar, ihracat yoluyla satamadıkları mallarını Türkiye'de üretim yaparak satmaya ve iç pazarı ele geçirmeye çalıştılar. Ara malları ile yatırım malları üretimi yapan yabancı sermayeli firmalar ise Türkiye'de yatırıma geçtikten sonra, koruma politikalarının uygulanmasının zorunlu olduğunu savunarak, ithalat yasağı sağladılar.

Son 20 yıllık dönemde, burjuva iktidarlarının yabancı sermayeye ilişkin olarak izledikleri bu politikalar, Türkiye'yi cazip bir yatırım alanı haline getirdi. İçinde bulunduğumuz 1979 yılı da, yabancı yatırımcılar için varolan bazı kısıtlamaların daha da azaltılmasının planlandığı bir yıl oldu. Uluslararası finansman örgütleri yabancı sermayeye karşı daha esnek davranılması gerektiğini yineleyip durdular. Dayatmanın nedeni ise Türkiye'nin dış açıklarını kapatması, ileri tekno-

lojiden yararlanması gibi oldukça tuhaf gerekçelerde ifadesini buluyordu.

Oysa, emperyalist ülke ve örgütlerin, kendi yatırımcılarını Türkiye'de yatırım yapmaya özendirilen raporlarında belirtilen gerekçeler bir hayli farklı idi. Örneğin, Amerika Birleşik Devletleri'nin Türkiye'deki Ticaret Ateşeliği'nce hazırlanan bir rapor, yer, işgücü ve sanayi yapısı olarak Türkiye'yi Amerikan yatırımcıları için en elverişli ülkelerden biri olarak niteliyor; yatırım yapan firmaların yurtdışına rahatlıkla kâr transfer edebildiklerini açıklıyordu.

Bunca açıklıyorsa dayanamayan(!) bir ABD'li işadamları heyeti de geçtiğimiz hafta sonunda Türkiye'ye geldi. Bu gezi kısa adı OPIC olan Amerikan Deniz aşırı Özel Yatırım Kurumu tarafından düzenlenmişti ve heyet, Güney Avrupa Yatırım He-

yeti adıyla anılıyordu. Birleşik Amerika dışında, özellikle batı bloku ve az gelişmiş üçüncü dünya ülkelerinde yatırım yapan Amerikan firmalarının yurt dışı yatırımlarını döviz dalgalanmaları, savaşlar ve devrimler gibi her türlü "risk"e karşı sigorta etmek amacıyla kurulan OPIC, üyelerini önceden planladığı gibi 16 Ekim'de değil, 13 Ekim'de Türkiye'ye gönderdi. 14 Ekim seçimlerini ilgiyle izleyen ve sonuçlarından hayli memnun kalan ABD'li işadamları geçtiğimiz Pazartesi günü Hilton Otel'i'nde Türk meslektaşları ile görüşmelere başladılar.

Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarı Bilsay Kuruç ile birer görüşme yaptı.

BÜYÜME HIZI DÜŞÜRÜLSÜN

OPIC Güney Avrupa Yatırım Heyeti Başkanı'nın Türkiye'den ayrılmadan önce yaptığı açıklamanın yarısını görüşmelerden ve kendilerine gösterilen yakınlıktan duydukları memnuniyet, diğer yarısını da "öğüt" oluşturdu. Şöyle diyordu Amerikalı işadamı Bruce Llewellyn:

"Türkiye kişi başına düşen gelirin arttırılması konusunda bir lider olduğunu kanıtlayarak, hızlı bir büyüme oranını sürdürmedeki yeteneğini göstermiştir. Fakat, değişen uluslararası ekonomik ortamda, daha önceki büyüme şekilleri artık geçerliliğini yitirmiş bulunmaktadır. Bir diyalog kurarak, biz bu yeni ortama uyum sağlama yollarını birlikte bulmaya çalışıyoruz."

Dördüncü Beş Yıllık Plan'da öngörülen kalkınma hızı pek yüksek bulunmuştu ve bu hızın düşürülmesi isteniyordu kısacası. Özgür (!) dünyanın önderi durumunda olan bir ülkenin yatırımcıları, yeni pazarlar arama, yeni kârlar transfer etme ya da kendi deyimleriyle ödemeler dengesi açıklarını kapatma ve ileri teknolojilerinden geri kalmış bir ülkeyi yararlandırma adına, saptanan büyüme hızına burnunu sokma özgürlüğünü kullanıyorlardı.

6224 sayılı Yabancı Sermaye'yi Teşvik Yasası'ndan yararlanan yabancı sermayeli firmaların Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı döneminde gerçekleştirdikleri kâr ve lisans transferleri Merkez Bankası verilerine göre 1 milyar liraya yaklaşmaktadır. Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı döneminin daha ilk yıllarında bu transferleri bir kaç katına çıkarmaya çabalayan Ecevit hükümeti ise elinde iştah surubuyla kalamayacak Emanete hıyanet etmeyecek hükümet ise henüz kurulmamıştır.

TEŞVİK YASASI'NDA DEĞİŞİKLİK İSTEMİ

6224 sayılı Yabancı Sermaye'yi Teşvik Yasası'nda yapılmış düşüncüler, turizm yatırımlarında yabancı sermayeye yüzde 100 katılabilmesi, dışarıya yönelik yatırımlarda yabancı sermaye oranı üzerindeki sınırlamanın kaldırılması ve bürokratik işlemlerin azaltılması yönündeki değişikliklerin de ele alındığı görüşmelerde, bu değişiklikler çerçevesinde projelerin gerçekleştirilebilirliği araştırıldı. Türk firmaları tarafından yapılması düşünülen yatırım projeleri, daha önce Birleşik Amerika'ya gönderilerek Amerikan firmalarının bu projeler hakkında önceden fikir edinmeleri ve hangi projeye yabancı ortak olarak katılabileceklerini saptamaları sağlandığından İstanbul'daki temaslar 15 Ekim Pazartesi akşamı sona erdi. İstanbul işadamlarınca önerilen 25 yatırım projesi arasında özellikle Lassa Lastik Fabrikası genişleme projesi, Dizel Motorları Üretim Projesi, Konveyör Hatları Projesi ve Traktör Üretim Projesi üzerinde duruldu. Ankara'da ise ABD'li yatırımcılara önerilen proje sayısı 15 idi ve OPIC heyeti, özel sektör temsilcileri yanısıra istifa eden, ancak halen görev başında bulunan Bakanlardan Hikmet Çetin, Teoman Köprülüler, Orhan Alp, Kenan Bulutoğlu ve

tekleşmesinin kararlaştırıldığı görüşmelerde ayrıca ortak turizm yatırımlarına girişilmesi olanakları üzerinde duruldu ve Türkiye'nin bu iki ülkeye mal ihraç edebilmesi konusundaki olarak anlaşma sağlandı. Bu arada, Libya ile yapılan ikili görüşmelerde, Türkiye'nin petrol karşılığı olarak bu ülkeye sattığı mallar konusu üzerinde duruldu ve malların miktarının petrol bedelini karşılayabilecek kadar arttırılması kararlaştırıldı.

IMF YARDIMININ BEŞTE DÖRDÜ GERİ ÖDENDİ

Ocak-Ağustos aylarını içine alan ilk sekiz aylık dönemde Merkez Bankası hesaplarına intikal eden dış kredi tutarı 388,8 milyon dolar. Bu dönemde IMF'den yapılan 91,55 milyon dolarlık çikime karşın, bu örgüte 70,8 milyon dolarlık 1975

yılı Petrol Finansmanı Kolaylığı Borcu ödendi ve IMF'den yapılan net çekim tutarı 20,75 milyon dolar oldu.

DOKUMA SANAYİNDE YATIRIMLAR DÜŞÜYOR

Dokuma sanayinin çeşitli alt sektörlerinde, özel kesimin 1980 yılı için programladığı yatırımlar 1979'a göre önemli ölçüde azalacak. Bu yıl sentetik dokuma sanayinde öngörülen toplam 228,8 milyon liralık yatırım miktarı, 1980'de 105 milyon liraya; boya-apre sanayii yatırımları 362 milyon liradan 34 milyon liraya; pamuk çırçırılama yatırımları 168,6 milyon liradan 1,7 milyon liraya; halı, kilim sanayii yatırımları 514 milyon liradan 247,8 milyon liraya ve konfeksiyon sanayi yatırımları da 243 milyon liradan 91 milyon liraya düşürülecek.

EKONOMİ HABERLER

20 ÖNEMLİ MALIN ÜRETİMİ DÜŞTÜ

Ağustos ayındaki düşük üretim, yılın ilk sekiz ayındaki temel ve kritik malların üretimini etkiledi ve bu dönemde 20 önemli malın üretimi, ilk altı aylık artış oranlarının altına düştü. Üretimi azalan mallar arasında et, yem, ham petrol işleme, petrokimya ürünleri, çimento, bakır ve otomobil bulunuyor.

TÜRKİYE-LİBYA VE KUVEYT ARASINDAKİ GÖRÜŞMELER SONA ERDİ

Türkiye ile Libya ve Kuveyt arasında sürdürülen görüşmeler geçtiğimiz hafta tamamlandı. Türkiye'nin program ve proje kredileri ile des-

ABD

Kadınlar için çifte sömürü ülkesi

Emperyalist güçlerin sosyalist ülkeleri karalamak amacıyla başlattıkları sahte "insan hakları" kampanyası, aynı zamanda kapitalist dünyadaki köklü eşitsizlikleri, toplumun moral, ahlaki ve kültürel alanlardaki çöküntüsünü de gizlemeyi amaçlıyor. Kapitalist ülkelerin yönetici çevreleri, derinleşen bunalımın kitle hareketlerini yükseltmesinin karşısına, kitlelerin demokratik ve sosyalist bir perspektifi kavramalarını, kapitalist toplumun olmaz çelişkilerini devrimci dönüşümlerle aşmaya yönelmelerini engellemek üzere sayısız demagogilerle çıkıyorlar.

Kapitalist toplumun kadınların çifte bir sömürü altında tutma yönündeki eğilimi, kapitalizmin devlet-tekelci niteliğinin gelişmesi ve bilimsel-teknik devrimin sonuçlarıyla birlikte yeni çelişkilerle yoğrulmuş daha da ağırlaşıyor. Bilimsel-teknik devrimin kadınların çifte sömürüden kurtulması için yarattığı olanaklar, devlet-tekelci kapitalizminin çarkı içinde yeniden kadınlarla karşı çevriliyor. Bu koşullar, ileri kapitalist ülkelerde kadın hareketinin yeni doğrultularda gelişmesini olabaklarını yaratıyor.

ABD'DE ÇALIŞAN NÜFUSUN YÜZDE 41'i

Bugüne dek 110 milyon ABD'li kadın ikinci sınıf yurttaş olarak nitelendirilmiştir. Resmî verilere göre Amerika'da 18 - 65 yaş arasındaki kadınların hemen hemen yarısı çalışma sürecindedir. Çalışan halk içindeki payları 1920'de beşte birden fazla değilken, bugün kadınlar emekçilerin yüzde 41'ini oluşturmaktadırlar. Sadece 1965-1975 arasındaki 10 yılda, ABD'deki kadın işçi ve memurların sayısı 10 milyon dolayında arttı. Ancak kadınların aile ve toplum içindeki statüsü de eşitlikten çok uzaktır. Tüm çalışma alanlarında kadınlar erkek meslektaşların gelirinin yüzde 60'ından azını alabilmektedirler. Bir başka deyişle, aynı konumda buldukları ve aynı işi yaptıkları bir erkek işçi 1 dolar alırken, kadınlar sadece 59 sent almaktadırlar. Tam gün çalışan sanayi işçisi kadınların yüzdesi ise daha düşüktür, çünkü kazançları bir erkek işçinin kazancının sadece yarısı kadardır.

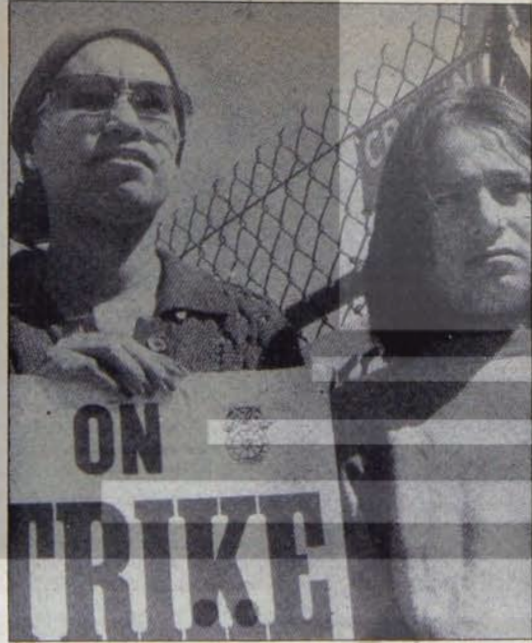
Kadınların yaklaşık yüzde 15'i ailelerinin baş geçindiricisi oldukları halde, ekonomik gerileme (resesyon) kısıtlayıcı önlemlerden her zaman ilk ve en sert biçimde etkilenenler onlar olmaktadır. İrkçi ve ulusal baskı altındaki ulusal toplulukların mensubu olan kadınlar için bu koşullar, daha da korkunç biçimde etkilenenler onlar olmaktadır. Bunlardan 4,5 milyon Afrika kökenli, Meksikalı ya da Portoriko'lu kadın iki kez baskı altında bulunmaktadır. Bunlar için şu söz geçerlidir:

"Last hired-first fired" (son işe alınan-ilk işten atılan)

ÇOCUKLARIN SADECE YÜZDE BİRİ İÇİN KREŞ

Özellikle çalışan anneler için koşullar çok ağırdır. Kreşlerin ve çocuk yuvalarının sayısı ABD'de çok sınırlıdır. Anneleri tam gün çalışan 16 milyon çocuktan sadece yaklaşık yüzde 1,7'si bu tür kuruluşlarda yer bulabilmektedir. Hamile kadınlar hiçbir zaman toplumun özel bakımını görmemektedirler.

Şu örnek bunu daha iyi açıklamaktadır: ABD Yüksek Mahkemesi, 100 bin kadın işçinin çalıştığı General Electric Tekerlinin 43 kadın işçisi tarafından açılan bir davada, işverenin ücretli gebelik izni sağlamaya görevli olmadığı kararı vermiştir. Kadın işçiler, bu mahkemece sadece "ücret ödenmeyen tatil günleri üzerinde hak arama" davası açmışlardır.

ABD'de çalışan nüfusun yüzde 41'ini oluşturan kadınlar grevlerle haklarını arıyorlar.

ABD Federal dairelerinde çalışan kadın personelin durumu da pek farklı değildir. Bu dairelerde çalışan kadınların işyerindeki eksikliklerine ve konularına bağlı olarak verilen 13-26 günlük tatil zamanını "gebelik süresi için kullanmaları" bir hak (!) olarak icat edilmiştir. Nihayet bütün bunlara ek olarak, geniş kapsamlı özel sigortalara sözleşme yapamamış olan milyonlarca Amerika'lı kadın, yüksek doğum masraflarının -1976 yılında kadınlardan doğum için ortalama 2194 dolar dolandırılıyordu.- bir kısmını kendileri karşılamak zorunda dır.

ABD KP'nin önderlerinden Angela Davis, ilerici kadın hareketinin de önderi ve örgütleyicisi....

KADINLARA KARŞI ABD KONGRESİ

1923 yılından beri Amerika Birleşik Devletleri'nde, milletvekilleri ve senatörlerin şu ya da bu biçimde kadın yurttaşların hak eşitliği sorununa ilgilenecek zorunda kalmadıkları bir tek yasa dönem bile olmadı. Bu konuda ABD'li komünistler birçok girişimde bulundular. Ancak başarısızlığı ilanından 203 yıl, kadınların ezilmesine karşı ilk yasa taslağından 56 yıl sonra bu konu hala büyük tabular altındadır. ABD Kongresi 1972 yılında sert tartışmalardan sonra Anayasa'nın 27 maddesinin eki olarak Equal Rights Amendment (ERA) (Eşit Haklar Yasa Değişikliği)ni çoğunlukla kabul etti. Ancak A-

yetçi Utah senatörü Garn'in, Uzatma'yı ABD Federal devletlerinin haklarıyla bağlayarak, alınan kararı kaldırmayı öneren teklifi reddedildi.

YİNE KOMÜNİZM KONUSU!

'Etkili' çevreler yasa maddesindeki bir tek cümleye karşı çıktılar. Somut olarak ele alınmış, sadece resmi makamlara görevler yükleyen, ama özel işyerlerine görev yüklemeyen bir cümleye: "Yasa önündeki hak eşitliği ne Birleşik Devletler, ne de her bir federal devlet tarafından, cinsiyete bakılarak reddedilemez ve sınırlanamaz."

Hak eşitliğini yozlaştırmayı amaçlayan sloganlar yayılmıştır: "Kızlarımızın alçaltılmasına hayır!" "İki cins için de askerlik görevi!" "Ortak tuvaletler ve banyolarda ortak soyunma yerleri tehlikesi!" Florida eyalet kongresinde bir üye şöyle bağınyordu: "Yeni yasa komünizm kokuyor" Oklahama'da bir senatör ise meslektaşlarına şöyle sesleniyordu: "Asla Tanrı kelamı ile çelşen bir Anayasa maddesini kabul etmeyelim" Ev kadını Phyllis Schlafly tarafından yönetilen "Stop ERA" adındaki hareket belli kesimlerde önemli ölçüde etkili olurken, aynı zamanda kitap pazarına yeni "Best-Seller" kitaplar çıkarıldı: "Evdeki mutluluğun ön koşulu olarak kendini erkeğe verme ve onun emrinde olma" yollarını öğreten "Tam Kadın" adlı kitap 3 milyon baskı yaptı, bu kitabın yazarı Marabel Morgan daha sonra "Büyüleyici Kadınlık" adlı kitabının yarım milyon nüshasını demagogik cephaneliğine armağan etti.

Anayasa ek maddesinin nihai olarak yürürlüğe girmesine karşı yönelik faaliyetlerin ardında sadece politik gericiler değil; aynı zamanda egemen tekelci gruplar da gizleniyordu. Bu ise kendi ülkelerindeki durumlardan önce kaçarak kurtulmak isteyen bazı ABD politikacılarının çıkarına olmadı.

Tekellere kendi ülkelerinde ekstra kârlar getiren kadın sömürüsüne karşı; halkın yarısını temsil eden kadınların ayaklar altına alınmasına karşı ABD'de -en başta kadın örgütlerini kapsayan- burjuva kadın örgütlerine karşı ilerici kadın hareketi gelişti. Bu hareketin içinde reformlar için çaba gösteren, sınıf mücadelesinin ekonomik çevrelerde "kilitlenmesini" düşünen "Amerikalı Kadınlar Konseyi" gibi burjuva örgütlerinin de sesi duyulmaktadır. Aynı doğrultuda Women's Lib (Kadınların Kurtuluşu) gibi çeşitli feminist

cerayanlar etkili olmaktadır. Ama öte yandan önemli sanayi işletmelerindeki kadın işçilerin etki ve ağırlıkları da gelişmektedir. Bu uzun süre üyelerinin yarısı kadın olan ve yönetici işlevlerin sadece yüzde 4,7'sinin kadın sendikacılara verildiği 26 dernekten oluşan AFL/CIO bürokrasisinin sert direnişine karşın olmaktadır.

Yeni bir güç olarak ABD Komünist Partisi üyelerinin büyük katkısıyla 1976'da kurulan WREE (İrk Eşitliği ve Ekonomik Eşit Haklar İçin Kadınlar) kitle-sel ilişkilerini kurmaya başlamıştır.

Son üç yılda Amerikan kadın hareketi -Örneğin 11 Temmuz 1978'de Washington'da Anayasa ek maddesinin desteklenmesi için yapılan 100 bin kişilik gösteri gibi- büyük eylemlerle görünür ölçüde ileri adımlar atmıştır. Resmî çevreler, eski yıldızları parlatmak isteyen "burjuva" kanada destek olmaktadır.

Bu özellikle Texas'ın Houston kentinde 1977'deki Kadınlar Kongresi'nde görülmüştür. "Washington Post" bu kongre üstüne şöyle yazmıştır: Başrolleri "şimdiki ve eski First Ladies (1 no'lu kadınlar) ile yüksek hükümet makamlarını dolduranları eşleri oynadılar." Bunların çaba gösterdikleri, Kongre'nin "kontrol altında geçmemesi" olmuştur. Buna karşın Houston'da da yarıya parmak basılmıştır. 382 sayfalık araştırma raporunda, ABD'de kadınların seçmelerinin yüzde 53'ünü oluşturmalarına karşın, bugün seçilenlerin sadece yüzde 5'inin kadın olduğu belirtilmiştir. Temsilciler Meclisi'nde 435 üyeden sadece 18'i kadındır. Ve Demokrat Parti Ulusal Komite üyesi Liz Carpenter, Kongre Salonunda Başkan Carter'e dönerek şöyle demiştir: "Birleşik Devletlerde kadınlar tam eşit haklara sahip olmadıkça, sizin insan hakları çağrınız yerkürede boşlukta çınlayacaktır."

Diğer güçler sadece perspektifi olmayan görüşleri kullanırken, Birleşik Devletlerde sadece bir tek siyasal parti bilimsel, sağlam somut ve toplumsal içeriği bulunan bir kadın programına sahiptir. ABD KP'li Parti Genel Sekreteri Gus Hall'ın altını çizdiği gibi Parti eşit haklar Anayasa maddesinin sınırlı ve formal karakterini ya da mevcut tehlikeleri gözardı etmezsin, onaylanmasını için kararlı bir tutum içindedir.

ABD Komünist Partisi, aynı zamanda emekçilerin duyarlılığını, gerçek kadın kurtuluşu mücadelesinin feministler tarafından parçalanmış ya da saptırılmış sınıfsal içeriğine yöneltmektedir. "Ana cephe ekonomik cephe ve böyle kalacaktır" demistir Gus Hall. Mücadele işyeri, eşit kazanç ve eşit yükselme şansları içindedir.

İşte Pekin'in yeni savaş hazırlığı

evler ateşe verilmiş, 200 ağır ve koyun çalınmış, mal mülk tahrip edilmiş, bu bölgedeki yurttaşların tarım ürünleri yok edilmiştir. Çin askerleri her gün Vietnam sınır köylerine toplarla, hatta roketlerle ateş açmaktadırlar. Bu baskınlarda 7'ir silahlar, toplar ve roketler kullanılmaktadır. Vietnam halkına insan ve maddi değer açısından büyük zararlar vermektedirler."

KARIŞIKLIK ÇABALARI

Memorandumda Çin'in silahlı saldırı ve baskınlardan yanı sıra Vietnam'da iç karışıklıklar çıkarma çabası içinde olduğu ve bunun için casuslarını Vietnam topraklarına gönderdiği açıklanıyor. Bu çabaların savaş hazırlıklarının bir parçası olduğu da belirtilen memorandumda Çin kışkırtmaları şöyle anlatılıyor:

"Silahlı provokasyonların yanısıra Vietnam sınırından içeriye sokulan ajanlar, Vietnam içindeki gerici güçlerle bağlantı kurmaya, halkı birbirine karşı kışkırtmalar şöyle anlatılıyor:

"Silahlı provokasyonların yanısıra Vietnam sınırından içeriye sokulan ajanlar, Vietnam içindeki gerici güçlerle bağlantı kurmaya, halkı birbirine karşı kışkırtmaya, ulusal azınlıklara mensup kişileri Çin'e gitmek için zorlamaya, evleri yıkmaya, tarımsal üretimi sabote etmeye, ağır ve davarları çalmaya çalışmaktadırlar. Bunların görevi güçlükler çıkarmak ve sınır bölgelerinde yaşayan Vietnam halkı içine nifak tohumları saçmaktır."

VSC Dış Sorunlar Bakanlığı basın bürosunun memorandumunda daha sonra Çin'in Vietnam kararları içinde giriştiği saldırı ve kışkırtmalardan örnekler veriliyor ve Çin'in henüz kendisine ml, yoksa Vietnam'a mı ait olduğu anlaşmazlık konusu olan topraklarda ABD şirketlerine petrol arama izni verdiği açıklanıyor. Çin'in, ABD'nin Doğu Deniz'i'ne "göçmenlerin kurtarılması" maskesi altında savaş gemileri göndermesine bağlı olarak Vietnam'a karşı karanlık entrikalara giriştiği de belirtiliyor.

SORUMLU ÇİN YÖNETİMİDİR

Memorandum'un son bölümünde Çin yönetiminin bu olaylardan dolayı meydana gelebilecek gelişmelerden sorumlu olduğu kaydedilerek şöyle deniyor:

"Vietnam halkı ve Vietnam hükümeti bu saldırıları protesto ve Çin'i yöneticilerin yukarıda belirtilen ve yenilenebilecek davranışlarını mahkum etmektedir. Çin tarafından derhal savaş hazırlığına, silahlı provokasyonlarına ve tehlikeli savaş tehditlerine son vermesini talep ediyoruz. Vietnam halkı, Vietnam ve Çin halkları arasındaki dostluğa saygı göstermekte ve iki ülke arasındaki tüm sorunların karşılıklı görüşmeler yoluyla çözülmesini dilemektedir. Bunun yanında tüm saldırı planları bozulacaktır. Vietnam halkı ana vatanını kutsal bağımsızlığını, özerkliğini ve toprak bütünlüğünü korumaya kararlıdır. Çin tarafı bütün tehlikeli ve maceracı davranışlarını ağır sorumluluğunu taşımaktadır."

22 Eylül tarihinde Vietnam Sosyalist Cumhuriyeti Dış Sorunlar Bakanlığı basın bürosu tarafından "Çin yönetiminin Vietnam Sosyalist Cumhuriyeti'ne karşı askeri faaliyetleri ve yoğun savaş hazırlığı" üzerine bir memorandum yayımlandı. Memorandumda 17 şubat 1979 tarihinde Vietnam Sosyalist Cumhuriyeti'ne karşı yapılan saldırıların sonuçlanmasının, bu saldırılara karşı güçlü protestoların, Çin halkının ve dünya halklarının saldırıya mahkum etmesinin Çin'i iktidar sahiplerini saldırı birliklerini geri çekmeye zorladığı açıklanıyor ve aynı nedenlerle Çin yönetiminin Vietnam SC ile görüşmelere oturma zorunda kaldığı belirtiliyor.

Gerici Çin yönetiminin barışçı bir tutum içinde olmadığı bu görüşmeler sırasında belli olmuştur. Daha görüşmeler sürerken Vietnam SC sınırına yeni askeri birlikler göndermeyi ve silahlı provokasyonlarını sürdürmüşlerdir. VSC Dış Sorunlar Bakanlığı'nın memorandumunda bu konuda şöyle deniyor:

"ÇHC, karada, hava sahasında ve kara sularında Vietnam SC'nin toprak bütünlüğünü yaralamakta, Vietnam halkının maddi değerlerini ve günlük yaşamını tehlikeye atmakta, Vietnam-Çin sınırında gerginliği devamlı arttırmakta ve böylece Vietnam'ın güvenliğini, güneydoğu Asya'nın barış ve sukunetini ciddi biçimde tehdit etmektedir."

ÇİNİN KİŞİRTMALARI

Memorandumda Çin'in kışkırtmaları madde madde açıklanıyor. 16 Mart 1979 tarihinde birliklerini geri çekeceğini açıklayan Çin yönetiminin, bu açıklamaya karşın sözünde durmadığı belirtilerek, şöyle deniyor:

"Bugün hâlâ Vietnam ülkesi içinde bazı yerler ılgal altında tutulmaktadır. 12 Çin tümeni Vietnam sınırında ve baş korodunda da güney Çin'de bekletilmektedir. Çin yönetimi, bu bölgede bekleyen birliklerinin sayısını kısa sürede çoğaltmıştır."

Çin'in Vietnam sınırına çok sayıda silah yığıldığı da belirtilen memorandumda, Çin kara, hava ve deniz kuvvetlerinin Vietnam sınırında sık sık kışkırtıcı manevralara giriştikleri de açıklanıyor. Vietnam SC Dış Sorunlar Bakanlığı, bir savaş hazırlığını açıkça ortaya çıkaracak biçimde çeşitli girişimlerin görüldüğünü açıklıyor ve Çin Başbakan Yardımcısı Teng ile Başbakan Yardımcısı Li Slanion ve Çin Genel Kurmay Başkanı Wou Hsihouan'ın sık sık Vietnam'ı yeni bir saldırıyla tehdit ettiklerini hatırlatıyor.

ARALIKSIZ SINIR SALDIRILARI

Memorandumda sınır saldırılarının Çin'liler tarafından aralıksız sürdürüldüğü belirtilerek şöyle deniyor:

"Silahlı saldırılar ve sınır ihlalleri bütün sınır boyunca aralıksız ve arttırılarak sürdürülmektedir. 16 Mart 1979'dan Eylül'ün ikinci yarısına kadar Çin tarafı Vietnam'ın altı sınır eyaletinde bulunan yedi sınır kentine 800 silahlı saldırıda bulunmuş, bu saldırılar sırasında 100'ü aşkın Vietnam yurttaşı ya da sınır koruma görevlisi katiedilmiş ya da yaralanmıştır. 700'den fazla yurttaş Çin'e götürülmeye zorlanmıştır."

Çin "Bir daha Kültür Devrimi yapmayacağına" söz verdi

Çin, Dünya Bankası'na girmek ve bankanın kredilerinden yararlanmak için resmen başvuruda bulundu. Pekin'de bir basın toplantısı yapan Çin Başbakan Yardımcılarından Gu Mu, başka uluslararası para kuruluşlarına da katılmak istediklerini bildirdi. Emperyalist kuruluşlarla ilişkileri gittikçe daha da iyileşen Çin'in, yakın zamanda bu kuruluşlara başvuracağı açıklandı.

Pekin'de yaptığı basın toplantısında, Başbakan yardımcısı Gu Mu "yabancıların müsterih olmalarını, Çin'de artık ikinci bir Kültür Devrimi yapmayacakları konusunda güvence verdiklerini" söyledi. Gu Mu, basın toplantısında yabancı yatırımların da bundan böyle daha kolaylaştırılacağını açıkladı. Gu Mu'nun açıklamaları arasında "yabancı şirketlerin Çin'deki mülkiyet haklarını ve çıkarlarını korumaya Çin'in kararlı olduğu" ifade edildi. Yabancı yatırımcıların ödeyecekleri vergilerin görüşme aşamasında olduğunu da belirten Gu Mu, bu konuda "büyük kararların çıkacağına yabancıların inancını istedi."

Paraguay KP Sekreteri'nin işkenceyle katledildiği belirlendi

Paraguay Komünist Partisi'nin, 30 Kasım 1975'te tutuklanan ve o tarihten beri "kayıp" ilan edilen Genel Sekreteri Miguel Angel Soler'le iki MK yöneticisinin polis tarafından ağır işkenceler sonucunda öldürüldüğü belirlendi.

Eylül ayı içinde, Miguel Angel Soler'le MK üyeleri Merlitz Villagra ve Ruben Gonzales Acosta'nın kasten öldürüldüğüne ilişkin kanıtlar Uluslararası Af Örgütü tarafından Paraguay Yüksek Mahkemesi'ne sunulmuştu. 3 Ekim'de yapılan açıklamada PKP yöneticilerinin işkence sonucunda öldürüldükleri tanık ifadelerine dayanarak açıklandı.

PKP yöneticilerinin tutuklanmasına tanık olan gardiyan ve tutukluların ifadelerine göre, Miguel Angel Soler uzun süre kırbaç ve demir çubuklarla dövüldükten sonra, ölmeye önce de elleri ve kolları kesildi.

General Stroessner'in başını çektiği eli kanlı faşist cuntanın yetkilileri, 1975'ten beri Soler ve yoldaşlarının "kayıp" olduğunu öne sürüyorlar ve tutuklandıklarını bile ısrarla reddediyorlardı.

5 kıtadan haberler

ABD, PANAMA KANALINA BİNLERCE YENİ ASKER GÖNDERDİ

Orta Amerika ülkelerini sürekli olarak askeri baskı altında tutmak isteyen ABD emperyalizminin, Panama kanalının stratejik noktalarına sayılan binleri bulan yeni askerler gönderdiği bildiriliyor. Panama kendinde bir basın toplantısı yapan Panama Halk Partisi Genel Sekreteri Ruben Dario Souza, ABD'nin bu son davranışıyla Başkan Carter'ın Kararibler denizindeki askeri gücün artırılacağı yolundaki diktatörlük rejimlerine karşı mücadeleyi yükselten Orta Amerika ülkelerine karşı bir tehdit anlamı taşıdığı, ayrıca Panama Kanalı'nı tarafsızlaştırılması anlaşmasının ihlali anlamına geldiği ifade ediliyor.

ŞİLİ'DE YENİ BİR TOPLU MEZAR ORTAYA ÇIKARILDI

Şili'nin Concepcion kentü yakınlarında Pinochet Cuntası'nın yeni bir yığın katliamının ortaya çıktığı bildiriliyor. Concepcion

kenti piskoposluk avukatlarından Jorge Barudi'nin yaptığı açıklamaya göre yeni ortaya çıkarılan toplu mezarda bulunan 18 kişinin, bir süre önce Cunta tarafından "kayıp" olarak ilan edilen 21 kişi içinde oldukları belirtildi. Toplu mezarda cesetleri bulunan kişilerin antifaşist yurtseverler oldukları da açıklandı. Bilindiği gibi faşist cuntanın "resmi" cinayetleri yanında, bazı maden ocaklarında toplu katliamlar yaptığı bundan önce bir kaç kez ortaya çıkmış, geçen yıl Kasım ayında da Santiago yakınındaki bir maden ocağında 15 antifaşist cinetleri bulunmuştu.

FEDERAL ALMANYA'DA BİR YIL İÇİNDE 700 GENÇ İNTİHAR ETTİ

Federal Almanya'da yapılan bir TV programında, ülkede bir yıl içinde intihar etmek suretiyle yaşamlarını yitiren gençlerin sayısının 700 olduğu açıklandı. 1978 yılı içinde Federal Almanya'da ölümlerle sonuçlanan 700 intihar olayının yanısıra, 10.000'ü aşkın gençinde intihar girişiminde bulundukları bildirildi. Kapitalist sistemin doğal bir sonucu olarak genç kuşakların hızlı bir yozlaşma içinde oldukları ve uyuşturucu madde ile alkol yüzünden meydana gelen ölümlerin yüzleri bulduğu Federal Almanya'da, intiharların başlıca nedenlerinin gelecek korkusu ve bunalmış olduğu belirtildi. Bu intihar olaylarının ülkede, sistemin yarattığı toplumsal bunalımın sonucu olduğu ifade ediliyor.

SSCB'nin önerileri

Sovyetler Birliği, Avrupa'da silahsızlanmanın geliştirilmesi yönünde başlıca üç önerilide bulunuyor:

— SSCB'nin Batı bölgesindeki orta menzilli nükleer kuvvetleri, benzeri silahların NATO tarafından da Batı Avrupa'ya yerleştirilmemesi koşuluyla, indirilmesi.

— Nükleer silah bulundurmeyen ülkelere karşı bu silahların hiçbir zaman kullanılmayacağı konusunda güvence verilmesi,

— ADC topraklarında bulunan 20 bin Sovyet askeri ile 1000 tankın bir yıl içinde koşulsuz olarak geri çekilmesi,

— 20 bin askerin üzerindeki büyük askeri manevraların Helsinki Konferansı'na taraf ülkelerce çok önceden bildirilmesi; manevralara katılan asker sayısının 50 bin tavanıyla sınırlandırılması; sınır bölgelerinde 20 bin askeri aşkın kuvvet kaydırılmalarının önceden bildirilmesi.

— SALT III görüşmelerinin, yalnızca stratejik silahları değil, aynı zamanda orta menzilli denen diğer silah sistemlerini sınırlandırmayı hedef alması.

NATO'nun planları

NATO tarafından geliştirilen, Batı Avrupa'ya yeni nükleer silah sistemlerinin yerleştirilmesi projesi, 1978'te Washington'da toplanan Atlantik Konseyi'nde onaylanmıştı. Bu proje, 1983'ten itibaren bölgeye 572 adet orta menzilli (600 km'yi aşkın) füzenin yerleştirilmesini, bunların 464'ünün "kanatlı füzeler"den, 108'inin 2000 km. menzilli Amerikan Pershing füzelerinden oluşmasını içeriyordu. Bu füzeler, FAC'deki 700 km'lik Pershing 1 füzelerinin yerini alacaktı.

Bu proje, 28 Eylül'de Brüksel'de toplanan NATO üyesi ülkelerin yüksek seviyedeki uzmanlar toplantısı tarafından da onaylandı. Kasım ayı ortalarında "nükleer planlama grubu" tarafından incelendikten sonra Aralık ayındaki NATO Bakanlar Konseyi'nin de onayına sunulacak.

NATO kuvvetlerinin elinde şu anda B. Avrupa'da 7000 taktik nükleer silah taşıyan başlık bulunuyor.

S

SCB Yüksek Sovyet Prezidyumu Başkanı ve SBKP MK Genel Sekreteri Leonid Brejnev'in 6 Ekim tarihinde ADC Başkentli Berlin'de yaptığı konuşma, uluslararası silahsızlanma ve yumuşama sürecinde yeni bir dönemin başlamasına yol açmıştır. Leonid Brejnev, konuşmasında Dünya Sosyalist Sistemi'nin silah indirimi ve barış konularında somut adımlar atmaya kararlı olduğunu açıklamış ve bunun bir göstergesi olarak ADC topraklarında bulunan 20 bin Sovyet askerinin ve 1000 tankın bir yıl içinde koşulsuz olarak geri çekileceğini bildirmiştir. Brejnev, YURUYUŞ'un geçen sayısında bazı bölümleri yer alan konuşmasında orta Avrupa'da silah indirimi konusunda SSCB'nin somut önerilerini de batı dünyasına sunmuştur.

Brejnev'in sunduğu öneriler arasında SSCB'nin Batı bölgesindeki orta menzilli nükleer kuvvetlerin, benzeri silahların NATO tarafından da Batı Avrupa'ya yerleştirilmemesi koşuluyla, indirilmesi; nükleer silah bulundurmeyen ülkelere karşı bu silahların hiçbir zaman kullanılmayacağı konusunda güvence verilmesi (ki SSCB kendi yanından bu güvenciyi vermektedir); SALT III görüşmelerinin sadece stratejik silahları değil, aynı zamanda orta menzilli denen diğer silah sistemlerini sınırlandırmayı hedef alması gibi konular bulunmaktadır.

Sovyetler Birliği'nin Brejnev tarafından açıklanan bu somut önerileri karşısında, NATO'nun önümüzdeki Aralık ayında NATO Bakanlar Konseyi'nin onayına sunulacak olan "Batı Avrupa'ya yeni nükleer silah sistemlerinin yerleştirilmesi projesi" bulunmaktadır. 1978'de toplanan Atlantik Konseyi'nde onaylanan bu projeye göre 1983'ten itibaren bölgeye 572 adet orta menzilli füzenin yerleştirilmesi, bunların 464'ünün "kanatlı füzelerden", 108'inin 2000 km menzilli Amerikan Pershing füzelerinden oluşması öngörülmektedir. FAC'deki 700 km'lik Pershing 1 füzelerinin yerini alması düşünülen bu füzeler, Avrupa'nın doğusundaki sosyalist ülkelerin, özellikle ADC'nin güvenliğini tehdit anlamına gelmektedir.

Somut adımların zamanı

NATO çerçevesi içinde emperyalizmin gerçekleştirmek istediği bu silah artırımının yanı sıra, batılı emperyalist çevreler SSCB'nin önerisini kendi kamuoylarına çarpıtarak yanıltmak için yoğun bir çaba içine girmişlerdir. ABD basınında, Sovyetler Birliği'nin Avrupa kıtasındaki askeri gücünü savunma gereksinimlerini aşan boyutlarda artırdığına dair yalan haberler yer almaktadır. ABD'nin son zamanlarda gündeme getirdiği "Küba'daki Sovyet askerleri" yalanı artık kamuoyunda işlenen boyutlarını aşmış, ABD ordusunun Küba adasında açıkça askeri tehdit anlamına gelen manevralar yapması boyutlarına ulaşmıştır. Emperyalizmin Batı Avrupa'da ve dünyanın başka yerlerinde girdiği bu kısırtıcılar, bir kez daha sosyalist dünyanın barışçı çabalarını karşısında savaş kısırtıcısı konumunu açığa çıkarmıştır.

SCB'nin batılı ülkeler barış ve silahsızlanma yolunda yaptığı öneriler ve bu önerileri pratikte attığı somut adımlarla desteklemesi, emperyalizmin tüm çabalarına karşın savaş kısırtıcılarının önemli ölçüde geriletilmiştir. Bu öneriler göstermiştir ki, Sovyetler Birliği ve sosyalist ülkeler, dünya barışının sağlanması yolunda üzerlerine düşen görevi, kendi güvenliklerini tehlikeye atmadan yerine getirmeye kararlıdır. Sosyalist dünyanın bu kararlılığı karşısında şimdiki söz sırası batıdır. Emperyalist batı, SSCB'nin bu girişimine karşı gerçek niyetini Aralık ayında yapılacak NATO Bakanlar Konseyi toplantısında ortaya koyacaktır.

• nail serikoğlu

Brezilya Komünist Partisi'nin uzun yıllar ülke dışında kalmaya zorlanan Genel Sekreteri Luis Carlos Prestes ve diğer birçok parti yöneticisi bir süre önce serbestçe ülkelerine döndüler. BKP yöneticileriyle birlikte çok sayıda Brezilya'lı demokratın da ülkelerine dönmelerini sağlayan yeni af yasası, ülkenin demokratikleşmesi yönündeki mücadelelerin önemli bir ilk kazanımını simgeledi. BKP MK tarafından gerçekleştirilen bir açıklamada, Parti'nin öngördüğü hedefler ve mücadele yolları belirlendi.

Brezilya'da sınıf mücadelesi git-tikçe keskinleşiyor ve bugünkü durumu ülkedeki demokratikleşme hareketi karakterize ediyor. Brezilya'daki demokratikleşme hareketinin başını Brezilya işçi sınıfının politik hareketi, Brezilya Komünist Partisi çekiyor. Uzun yıllardan beri, faşist diktatörlüğün baskıları nedeniyle illegal çalışmak zorunda kalan Brezilya Komünist Partisi'nin Merkez Komitesi, yaptığı son toplantıda, ülkede 1978 Kasım ayında yapılan seçimlerden bu yana geçen süreyi ve Brezilya halkının demokratik hareketini değerlendirdi. BKP Merkez Komitesinin toplantısında alınan "politik karar"da demokratikleşme sürecinin hızlandırılması için gerekli olan çalışma ve aktiviteler vurgulandı ve ülkedeki emekçilerin demokratik mücadeleye gittikçe artan oranda katıldıkları belirtildi.

1978 SEÇİMİNİN OLUMLU SONUÇLARI

Brezilya Komünist Partisi Merkez Komitesi toplantı kararında, ülkedeki egemen sınıfların geçen Kasım ayında "Yeniden Demokratikleşme" adı altında yaptıkları seçimlerde, ülkedeki demokratik muhalefetin egemen sınıflara ağır bir darbe indirdiği belirtildi. Kararda seçim değerlendirilmesinde yapılırken şöyle dendi:

"İşçi sınıfı böylece diktatörlüğe kesin darbeyi vuracak güç olduğunu kanıtlamıştır. Tek legal muhalefet partisi olan Brezilya Demokratik Hareketi seçiminde güçlenerek çıkmıştır. 1978 seçimlerinin genel sonuçları diktatörlüğe karşı güçler için çok olumludur. Rejimin tüm kısıtlamalarına karşın demokratik hareket seçim kampanyası sırasında ulusal sorunlar üzerinde bir tartışma yaratmayı başarmıştır."

ARTAN GREVLER

BKP MK kararında, geçen yıldan bu güne ülkede işçi sınıfının müca-

BREZİLYA'DA GEISEL'İN BAŞINI ÇEKTİĞİ FAŞİST DİKTATÖRLÜĞÜN TEMELLERİNİ SARSAN KİTLE EYLEMLERİ, BU YILIN 1 MAYIS'INDA SAO PAULO' NUN ENDÜSTRİ BÖLGESİNDE 100 BİN KİŞİNİN TOPLANMASIYLA DORUK NOKTASINA ULAŞTI.

delesinde büyük bir gelişme görüldüğü belirtildi. Kararda, emekçilerin sadece ücret yükselmesi için değil, aynı zamanda sendikal ve demokratik özgürlükler için mücadeleyi yükselttikleri, bunun da hareketin hem niteliğine, hem niceliğine yansıdığı kaydedildi. Kararda işçi grevlerindeki artışa dikkat çekilerek şöyle dendi:

"1 Mayıs'ta örneğin Sao Paulo'nun endüstri bölgesinde 100.000 kişi toplanmıştır. 56 örgüt tarafından hazırlanan miting, Brezilya işçi ve sendika hareketinin tarihinde kıvanç verici bir olaydır. 1978 Mayıs'ından bu yana özellikle Sao Paulo, Rio De Janeiro ve Minas Gerais'de bir milyonu aşkın işçi greve gitmiştir... Grev yapan emekçilerin ve liderlerinin başarısında sayısız sendikal örgütün, halkın, Brezilya Demokratik Hareketi'nin çok sayıda parlamenterinin, kilisenin ve başka örgütlerle kuruluşların gösterdiği dayanışmanın önemli katkısı olmuştur."

DEMOKRATİK ALMAŞIKLAR

BKP MK kararında hükümetin karşıya bulunduğu çözümsüzlüklerde vurgulandı. Hükümetin en büyük çözümsüzlüğünün, Brezilya halkının yükselen direnişi ve rejimin kendi iç çelişkileri olduğu belirtilen MK kararında, hükümetin ülkenin toplumsal, politik ve ekonomik sorunlarını çözme yeteneğinde olmadığı açıklandı. Rejimin altyapısının çözümlenmediği vurgulandı. Kararda, hükümetin Brezilya Komünist Partisi'nin VI. Kongresi'nin politik kararının temel çizgisini doğruladığı da belirtildi.

Kararda, Brezilya'daki rejimi sınırlamak için tüm demokratik güçlerin birlik olması gerekliliği vurgulandı, bu birliğin, güçlenen halk hareketi için merkezi bir önem taşıdığı da kaydedildi. Kararda daha sonra işçi sınıfının kendi politik örgütü için mücadelelerinin hareketin güncel sorunlarından biri olduğu ve işçi sınıfının örgütlü politik gücünün demokratik birlik için belirleyici bir önem taşıdığı açıklandı.

VII. KONGRE ÇAĞRISI

Brezilya Komünist Partisi MK, kararında, VII. Kongre'nin yapılması için çağrı yaptı. 1967 yılında yapılan VI. Kongre'nin, 1973 yılında VII. Kongre için karar aldığı, ancak diktatörlüğün ve gerici güçlerin baskı ve saldırıları yüzünden bunun gerçekleştirilmediği hatırlatılan MK kararında bu konuda şöyle dendi:

"Merkez Komitesi tüm üyelerini VII. Kongre'yi Parti'nin, işçi sınıfının ve tüm Brezilya halkının yaşamında bir dönüm noktası haline getirmeye çağırılmaktadır."

BKP MK'nin kararının son bölümünde "Kadın hakları için mücadele programı" da açıklandı.

Faşist 'mucize'nin sonu gözükte

Sosyalist sanatın tohumlarının atılmasında

Çağdaş dansta halk oyunlarının işlevi

SERDAR TÜRKKAN

Egemen üretim ilişkileri bakımından kapitalist bir ülke olan Türkiye, emperyalizm aşamasındaki kapitalizm ilişkileri ağının içindedir. Kapitalizm öncesi aşamanın kalıntıları, özellikle Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde sürmekte birlikte, oralarda da kapitalleşme başlamış ve gelişmektedir.(1) Bu her yönüyle önemli saptama, Türkiye'de anonim halk ürünlerinin yok denecek noktaya gelmesini de açıklamaktadır. Çünkü, anonim halk ürünleri, ancak kapitalizm öncesi üretim ilişkilerinin var olduğu koşullarda ortaya çıkarlar. Kapitalist üretim ilişkilerinin bir toplumda egemen hale gelmesiyle birlikte sanat (anonim olmayan anlamda) bireyselleşir. Sanat yapıtları artık, yaşam savaşı ve özellikle üretim süreci içindeki, dolaysız yaratılma özelliğini yitirirler. Kapsamlı bir çalışmayı gerektiren bu değişimin nedenlerinin incelenmesi, sanırım günümüz halkbilimcilerinin öncelikle ele almalı ve titizlikle incelemeleri gereken bir konu. Biz önumizdeki objektif durumdan giderek, kabaca bu durumu ortaya çıkarmasına neden olan etmenleri: sanatın, kapitalizmde meta haline gelmesi; ve işçi sınıfıyla yandaşı emekçi sınıfların işlerine yabancılaşması olarak belirtmekle yetinelim.

Bu saptama, sanatın kapitalist toplumdaki işlevi konusunda önemli bir aydınlatıcı rol oynamaktadır; özellikle de komunuz olan dans. Yani, kısaca söylemek gerekirse: uzun bir dönem boyunca feodal üretim ilişkilerini yansıtan halk oyunları yerine, kaynağını günümüz kapitalist üretim ilişkilerinden alan yeni tür halk oyunları, artık halkın içinden, anonim olarak doğamaz. Bu görevi yerine getirmek, başka bir deyişle, güümüz insanına varmayı amaçlayan çağdaş dansı gerçekleştirmek sosyalist sanatçılara düşmektedir.

Ne var ki, sosyalist gerçekçilikle bezenmiş bu yeni tür dansın (çağdaş dansın), geniş halk yığınlarına ulaşması sorununun kısa vadede çözümü olanaksızdır. Çağdaş dansın içinde bulunduğu bu durum, salt kendisi için geçerli değildir elbet; genelde tüm sanat dalları için de geçerlidir söylediklerimiz. Ve diyebiliriz ki, bu sorun *hiç* de olsa, ancak kitlelerin geniş bir kesiminin sosyalist savaşım içine girmelerinin beraberinde çözümü doğru gelecektir. Nihai çözüm, devrim sorununa bağlıdır. Çünkü, bu bir eğitim sorunudur (2) ve tüm halkın her türlü eğitim olanaklarına kavuşacağı, sanatın meta durumundan çıkarılacağı, "devlet(n) sanatının koruyucusu ve ona sipariş veren alıcısı durumuna gelecektir" (3), her türlü iletişim aracının halktan yana kullanılacağı düzen, sosyalist düzendir. Tüm sanat dalları gibi, çağdaş dans da sorunlarının çözümünü sosyalist devrim içinde, kültür devriminde bulacaktır. Kapitalist toplumdaki sosyalist sanatçılar, bu nedenden dolayı, kendi toplumlarında ancak, *sosyalist toplumun sanatının* -daha da açarsak, insan yaşamının anlam ve içeriğini yansıtan, doğrunun ve güzelin üstün gelmesi uğrunda savaşım simgeleyen, sosyalist ideallerin yerleşmesi doğrultusunda verilecek olan sosyalist sanatın - tohumlarını ekme durumundadır.

Peki, kimdir bu işi gerçekleştirecek olanlar? Kimdir bu sosyalist sanatçılar? Bazılarının dediği gibi (4); *salt*, "işçi sınıfının kendi sanatını yaratması için kendri içinden çıkardığı" sanatçılar mıdır bunlar? Ya da bazılarının, Engels'in Anti-Dühring'te yazdıklarını ("çalışan sınıf, toplumun - çalışmanın yönetimi, devlet işleri, hukuki konular, sanat, bilim, v.b. gibi - ortak işleriyle uğraşmaya zaman bulamayacak kadar, kendi çalışmasıyla meşgul olduğu sürece..." (5) gibi) ve burjuva toplumunda işçi sınıfının

yeteneklerini geliştirmek için elinde olanları bulunmadığını, Marx, Engels, Lenin ve Troçki'den papağan gibi ezberlenmiş alıntılar ileri sürerek kanıtlanmaya çalıştıkları gibi; *sadece*, sosyalist ideolojiyi benimsemiş küçük-burjuva aydınlar mıdır bunlar? Hayır, elbette hayır! Ne salt birincisi, ne de diğeridir. Soruna böylesine yaklaşımlarla cevap aramak, diyalektik anlayamamaktır. Marksizm-Leninizm özüni kavrayamamaktır. Lenin, "Çağdaş toplumdaki öbür sınıflar gibi proleterya da sadece kendi içinden aydınlar çıkarmakla kalmaz, aynı zamanda safarına her çevreden, çeşitli alanlarda eğitim görmüş destekçiler alır." (6) derken her iki görüş de gereken cevabı vermektedir. Türkiye gibi, emperyalizm aşamasındaki kapitalizmin ilişkileri ağında çarpınan, geri, çarpık bir şekilde gelişmekte olan kapitalist toplumlarda, sosyalist sanatın tohumlarının atılması savaşımında, işçi sınıfı ideolojisini benimsemiş aydın kesim *güçlü* yer alır. Ana nedeni de, bu işin entelektüel bir çabayı gerektirmesidir. Aydın işçi ve emekçiler, hele hele bu savaşımın başlangıç noktalarında, çok az yer tutarlar; ancak, işçi sınıfının bilimsel sosyalist partisi tarafından eğitildikçe, hareketin içinde kültürel seviyeleri yükseldikçe, sanatsal savaşımın içindeki rolleri de giderek artacaktır ve artmalıdır da; çünkü, "işçi sınıfı mücadelesi adına sanat alanında gösterilen çabalar, sadece küçük-burjuva sınıfsal çerçevesi içinde hapis kaldığı sürece, esas işlevine kavuşamayacak, gerçek soluğu ile o büyük gücüne asla ulaşamayacaktır." "Kürsamsal planda en doğru düşüncüüne inandığımız bireylerin veya sanat otoritelerinin dahi, işçi sınıfı ve emekçi kitlelere örgütlü hareket içinde yer alamadıkları takdirde, işçi sınıfı ideolojisi yönünde doğru sanatsal çizgiyi korumaları mümkün olamamaktadır." (7)

Yukarıda, sosyalist sanatın geniş halk yığınlarına ulaşması sorunu üzerinde durmuş ve bunun bir eğitim sorunu olduğunu, nihai çözümünün de bilimsel sosyalist doğrultuda yapılacak olan kültür devriminde yattığını söylemiştik. Dolayısıyla, içinde bulunduğumuz durumda, sosyalist sanatın yaratılması doğrultusunda verilecek olan ürünlerin nereye kadar ulaşabileceği; ya da, kimler tarafından algılanabileceği, sorusuna da cevap aramamız gerekiyor. Şimdiye kadar söylediklerimizle bu sorunun cevabını hemen verebilirsek, önce Marx'ın bu soruyu biraz daha açacak olan ve Visser'in "Estetik" adlı yapıtından verdiği bir alıntıyı aktaralım. Şöyle diyor Visser: "Güzellikten tat alınması dolaysız oluşu ve aynı zamanda eğitim gerektiriyor oluşu çelişiyor gibi görünür. Ama insan eğitim yoluyla insan olur ve gerçek yaradılışını bulur." (8) ve Marx konuyu özeltiyordu: "Güzel yalnız bilinçlilik için vardır." (9). Cevap kendiliğinden çıktı sanıyoruz: sosyalist sanat ürünlerini, "kitlelerin alt ve orta kesimlerinden gelen basit bir işçi" (10), basit bir emek-

çi yeterince anlayıp kavrama durumunda değildir. Bu bir eğitim sorunudur. Bunları sadece sınıf bilincine varmış işçiler ile bilinçli emekçiler ve aydınlar kavrar. Bu ürünler, kitlelerin içinde buldukları, yaşadıkları çelişkileri içerdikleri oranda da "içgüdünlü ve dolaysız ortak çıkarların yönlendirdiği kitle de" (11) giderek bu ürünleri izlemeye ve onlardan haz almaya başlar.

Sonuç olarak diyebiliriz ki; sosyalist kültürün çehresi, sanat dallarında en yetenekli olanların, öncülerin, büyük katkısı olmadan oluşturulamaz. Ancak, bu soylu davada, kültür alanının daha binlerce ve binlerce yazar-çizeri, dansçısı, yayımcısı, örgütçüsü ve eylemcisinin katkısı vardır. Her ükdede sosyalist sanatın başarısı da, o ülkedeki işçi hareketinin ve sosyalist eylemin yayınlığıyla doğrudan orantılıdır.

ÇAĞDAŞ DANSIN ÇIKIŞ NOKTASI NE OLMALI?

"Biz bir sosyalist olarak, bize ne şu burjuva kültüründen demeli miyiz? Eğer bizim ilgilendiğimiz yalnızca tepeden tırnağa gerici, kozmopolit, dekadans çağdaş burjuva kültürü olsaydı, bir iki istisna dışında, bu kültürün işçi sınıfı için değer taşıyan hiçbir yanı olmadığını söyleyebiliriz; kaldı ki bu durumlarda bile istisnaları ihmal edemedik. Oysa burada bizim ilgilendiğimiz, ulusal kültür mirasımızın bütünüdür. Bu miras burjuvazi tarafından yaratılmıştır diye, sırt mı çevireceğiz? Hatta acaba onu *sırf* burjuvazinin yarattığı birşey olarak nitelenmenin olanağı var mı? (abc)" (12). İngiliz gerçekçiliği üzerine yazdığı bir yazıda bunları soruyor G. Thomson. Bu sorular yanıtlanmadan, ya da bir başka deyişle, bir dönem Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisi (RSDİP) içinde başgösteren "ulusal kültür" sloganı etrafında toplananlara karşı (13) Lenin'in savunduğu "demokratizmin ve dünya işçi sınıfı hareketinin uluslararası kültürü" sloganının özü kavranmadan, işçi sınıfı ideolojisi yönünde doğru sanatsal ürünler vermek ve doğru sanatsal çizgiyi korumak olanaksızdır. Sorunu tüm çıplaklığıyla açacak ve Thomson'un sorduklarına tümiyle cevap olacak biçimde Lenin'in söylediklerine bakalım şimdi: "Yaşam koşullarının kaçınılmaz bir şekilde demokratik ve sosyalist ideolojiyi doğurduğu çalışan ve sömürülen kitlelerin her ulusta var olmasından dolayı; her ulusal kültürde, gelişmemiş bir biçimde olsa bile, demokratik ve sosyalist kültürün unsurları mevcuttur. Fakat her ulus aynı zamanda (çoğu uluslarda aşırı gerici ve kiliseci de olan) burjuva kültürünü de, hem de sadece 'unsurlar' olarak değil, 'egemen kültür' olarak biçimlenen burjuva kültürünü de içerir. Böylece (diyebiliriz ki - S.T.) genel anlamda 'ulusal kültür', büyük toprak sahiplerinin, papazların ve burjuvazininindir..."

Biz "demokratizmin ve dünya işçi sınıfı hareketinin uluslararası kültürü"

sloganını ileri sürerken, her ulusal kültürden *sadece* onun demokratik ve sosyalist unsurlarını alıyoruz..." (14). "Daha şimdiden sistemli bir şekilde bütün ülkelerin proletaryası tarafından yaratılmakta olan uluslararası kültür (herhangi bir ulusal topluluğu kültürü), kendi 'ulusal kültürü'nü bir bütün olarak (abc) içine almaz, tersine, her ulusal kültürden *sadece* tutarlı demokratik ve sosyalist unsurları alır." (15) "Devrimci proletaryanın ideolojisi olarak marksizm tarihsel önemini kazanmıştır; çünkü, burjuva çağının en değerli kazanımlarını reddetmek bir yana, bunun tam tersine, ikibin yıldan fazla bir geçmişe dayanan insan düşüncesine ve kültürünün gelişimindeki değerli olan herşeyi asimile etmiş ve yeniden şekillendirmiştir. Sadece bu temel üzerinde ve bu yönde yapılacak, ve sömürünün her biçimine karşı verilen savaşımın son aşaması olan proletaryaya diktatörlüğünün pratik deneyimlerinden ilham alacak bir çalışma, gerçek proleter kültürünün gelişimi olarak kabul edilebilir." (16) "Proletarya kültürü neresi olduğu bilinmeyen bir yerden ortaya çıkmaz, o, bu konuda uzman olduklarını söyleyen kişilerin icadı değildir. Bundan daha büyük safdillik olamaz. Proletarya kültürü, insanlığın, kapitalist toplumun, büyük toprak sahibi ve bürokratların

toplumunun boyunduruğu altında biriktirdiği bilgilerin toplamının manki gelişmesi olmalıdır." (17).

Lenin'in açıkça gösterdiği gibi; nasıl burjuvazi feodal toplumun, proletarya kapitalist toplumun içinde doğmuş ve gelişmişse, sosyalist kültür de (ve özelde de sosyalist sanat) burjuva, feodal, köleci, hatta ilkel komünal toplumların kültür tarihlerindeki en iyi unsurlardan vücut bulacaktır. Yaşamı değiştirmenin tüm araçlarına gereksinim işçi sınıfı ve emekçiler, sanatı da bu anlamda yeniden yaratmalı ve onu yaşamı değiştirmenin vazgeçilmez araçları arasına katmalıdır. (18).

Genelden özele iner ve çağdaş dansın yaratılması doğrultusunda çıkış noktasının ne olacağı sorunuyla gelirse; soruna marksist-leninist açıdan yaklaşan sosyalist sanatçıların çıkış noktası olarak, halk oyunlarını ve köy seyirlik oyunlarını almalarını son derece akla yakın buluruz. Çünkü, halkın malı olabilecek, içinde kendini tanıyabileceği ve gerçekten de kendi malı olarak benimseyebileceği çağdaş dansa, ancak halk oyunlarının estetiği kullanılarak varılabilir. Feodal üretim ilişkilerinden kaynaklanıyor, bu anlamda "eskimiş" olduğundan işçi sınıfına verecek hiçbir şeyi yoktur diyerek halk oyunlarını bir kenara itmek, içinden "demokratik ve sosyalist" unsurların binlercesinin bulunup çıkarılabileceği halk oyunları ve köy seyirlik oyunlarının dışından bir yerlere varmaya çalışmak boşuna kürek çekmektir. Clara Zetkin (19), Lenin Üzerine Anılarında, Lenin'in kendisine "Güzel olan eskimiş bile olsa korunmalı ve örnek alınmalı. Sadece eskimiş olduğu mantığından kalkarak, gerçekten güzel olana neden sırt çevirmeli ve neden onu hareket noktası (abc) olarak almamalı?" dediğinden bahseder. Çağdaş Halk Oyunları dendiğinde, işte biz bunu, yani halk oyunlarını çıkış noktası olarak alan ve onun estetiği üzerine yükselen çağdaş dansa anlıyoruz. Geleneksel (ya da otantik) halk oyunları ve köy seyirlik oyunlarından "elenerek ve sömürülenlerin bilincini yükseltmeye yarayacak unsurların" (20) seçilmesi sahplenenlerce kültür mirası, proletar kültürün üzerinde yükselmesi temel oluşturmaktadır. Çağdaş Halk Oyunları - bu temele işçi sınıfının ve yandaş emekçi sınıfların dinamiklerinin katılması - dünü, bugünü ve yarını anlatabilirdir. Bunu yaparken, salt yaşamdan duyulan hoşnutsuzluktan doğan ve yaşam savaşımından hiçbir umut beklemeden burjuva romantizmine kapılmamalıdır. Sanatçılar, salt kitlelerin acıya ürpemeleri için kanayan yaraya parmak basmamalıdır. Güzel ve doğruyu birleştiren objektif bir tavır almak istiyorlarsa, diyalektik ve tarihi materyalizmi iyi bilmelidirler. Aktardıkları olayların ve yasatıkları gerçekliğin yerini, diğer gerçeklerin genel sistemi içinde görmek durumundadırlar. Daha da açık söyleysek, doğrunun ve güzelin kavranması ve yeniden yaratılması yolundaki sanatsal savaşım, öncelikle bilimsel sosyalizmin ve onun ışığında ortaya çıkarılan sosyalist gerçekçiliğin kavranmasından geçer. Sosyalist gerçekçilik, kanıtlayıcı ve ileri sürücüdür. Aynı zamanda eleştirici ve çözümlenici de. Ancak bu ilkelere herhangi birinin ötekilerden öne çıkarılmasının, yöntemi sakatlayacağı gerçeğinden kaçınmalıdır. Çernişevski, sanatın amaçlarından bahsederken şu noktaya dikkati çekiyordu: "Yaşamın yaratılması (abc) sanatın genel niteliklerinden biridir ve özünü oluşturur; ancak, sanat yapıtlarının bir işlevi daha vardır ki, o da yaşamı açıklamaktır. (abc) Çoğunlukla sanat yapıtları yaşam olguları üzerinde yargıya varırlar." (21) İşte çağdaş dans da, dünü, bugünü ve yarını anlatırken tüm bunlara dikkat etmeli ve sosyalist gerçekçilik yönteminin ilkelereinden bir an olsun taviz vermemelidir.

ÇAĞDAŞ DANS TOPLULUKLARININ İKİLİ İŞLEVİ VE KARŞILAŞILAN ZORLUKLAR

Sanırsanız buraya kadar söylediklerimizden, çağdaş halk oyunları üretecek sanatsal örgütlenmelerin ikili işlevi belirginleşiyor. Madem ki amaç geleneksel halk oyunlarından çıkarak, bilimsel sosyalist öğretinin ışığında çağdaş halk oyunları üretmektir; o halde, öncelikle

yapılacak iş otantik halk oyunlarının derlenmesi, öğretilmesi ve yaygınlaştırılmasıdır. Burada dikkat edilecek nokta, öğrenilecek otantik halk oyunlarının seçimidir. Kesinlikle istifçilikten kaçınılmalı, üretilecek çağdaş halk oyunlarına estetik açıdan temel teşkil edecek, bu yeni tür dansın içinde kullanılabilecek olanlar bir program çerçevesinde seçilmelidir. Bu programı oluştururken, halk oyunlarının yörelerine göre (Antep, Van, Edirne v.s.) değil de, içeriklerine göre (dinsel-büyüsel oyunlar, iş oyunları, sevgi oyunları, savaş oyunları, v.s.) sınıflandırılması büyük faydalar sağlayacaktır. Ancak söylediklerimizden, çağdaş dansın, otantik halk oyunlarından seçilenlerin ardarda monte edilmesi ile oluşacağı gibi yanlış bir izlenime kapılmamasın. İşlenen konu elverdiği ölçüde, bu da, dansın içinde zaman zaman kullanılabilir elbet; fakat, bizim gerçekleştirmesini istediğimiz çağdaş dans bunun çok ötesinde bir şeydir. Geleneksel halk oyunlarının estetiğinden kalkan yeni figürlerin, çağımızın, geçmişin ve geleceğin gerçekliği taşıyan yeni figürlerin oluşturulmasıdır bahsettiğimiz. Kendimizi geçmişin mirası ile sınırlıyamayız, sınırlanamayız da.

İşte ilk ana sorun, bu ilk işlevde karşımıza çıkıyor. Yani halk oyunlarının ve köy seyirlik oyunlarının derlenmesinde, doğru olarak özünden ve şeklinden hiçbir şey kaybetmeksizin ortaya konmasında. Folklorik araştırmaların içine biraz bile girenler, yapılacak işin ne denli zor olduğunu çok iyi bilirler. Bu iş, geniş ve ağır bir çalışmayı ve maddi olanakların varlığını gerektirir. Bu yüzden de, devlet'in görevidir bunu yapmak. Sosyalist ülkelerde devlet, akademilerle, folklor enstitüleriyle bunu gereğince üstlenmiştir. Bizlerse bundan yoksunuz ve tüm gereksindimiz malzemeyi kendimiz sağlamak durumundayız; doğal olarak da gereğince başarıya ulaşamamakta ve olanaklar çerçevesinde yapılabilenlerle yetinilmek zorunda kalmaktadırlar.

Sanatsal örgütlerin ikinci işlevi de yukarıda sözünü ettiğimiz tür çalışmaların üzerine inşa edilecek olan çağdaş halk oyunlarını üretmektir. Bu alandaki çalışmalarda kolektiviteleri sağlamak için, teorik ve pratik çalışmalar kesinlikle büyük bir uyum içinde yürütülmelidir. Katılanların tümü hem halk oyunlarında yetkinleşmeli, hem de kuramsal açıdan sanatın özünü, işlevini çok iyi kavramalıdır. İçlerinde yetenekli olanların koreografi alanında yetkinleşmesini sağlamanın yanısıra, diğer tüm katılanların da, en azından kolektif üretime katılacak kadar, bu alanda bilgilenmeleri sağlanmalıdır.

İkinci ana sorun da, işte burada karşımıza çıkıyor. Gerek geleneksel halk oyunları olsun, gerekse köy seyirlik oyunları ve halk müziği olsun, bu alanlarda söz sahibi (ya da yeterince bilgisi hibi) olan, bunları söylediklerimiz anlamda

koreografik çalışmaların içinde yoğunlaşarak yetenekli sanatçıların, günümüz Türkiye'sinde azlığı sorunu. Ancak, bu sorun, yaşadığımız düzende aşılması gereken bir sorun değil elbette. Sürecin içinde, doğru bir çalışma temposuyla rahatlıkla çözümlenecek ve çağdaş dans ürünleri giderek yayılacaktır.

İLK ÖRNEKLER

Çağdaş halk oyunları ürünleri, Türkiye'de (bildiğimiz kadarıyla) ilk olarak *Doğlar Halk Sanatları Derneği (HASAD)* tarafından geliştirildi. *İşçi Kültür Derneği* de onu izledi. Birbirinden bağımsız olarak varlıklarını sürdüren bu iki dernek, çağdaş dansın yaratılması doğrultusunda çok olumlu bir çaba içindeler. Her ikisini de birbirinden bağımsız olarak ortaya çıkması aynı yönde çalışmalarını sürdürmeleri, çağdaş dansın giderek kitleler içinde yaygınlaşacağına olan inancımızı bir kat daha pekiştiriyor.

SONUÇ

Emperyalizm, sözümona *yığınsal

- (1) *TİP Program ve Tüzüğü*, 1977, s.14-15
- (2) "Sanatın halka, halkın sanata daha çok yaklaşması için, işe genel eğitimsel ve kültürel standartları yükseltmekle başlamamız gerekir." (V.I. Lenin, "Sanatın Sosyalist Gerçekçilik", Yeni Dünya Yay. 1976, s.148)
- (3) "Onlar (işçi ve köylüler - S.T.) gerçekten büyük sanata layıktır. İşte bu nedenle halk eğitimi ve öğrenimine öncelikle en büyük yeri ayırıyoruz." (V.I. Lenin, a.g.e., s.147)
- (4) "Sanatın Sosyalist Gerçekçilik", Yeni Dünya Yay., 1976, s.148; Lenin'in "Parti Örgütü ve Parti Edebiyatı" adlı yazısı.
- (5) Burada, belli bir grubun söylediği, savunduğu bir görüşten bahsetmiyoruz. Üzerinde durmamızın nedeni, çok çeşitli grup ve kişilerin bu türden tartışmaların içinde olmaları ve açıkladıklarının benzer görüşlerin sık sık ortaya atılmaları.
- (6) F.Engels, "Anti-Dühring", İngilizce, 1969 basım, s.217-218; aktaran: P.N.Fedoseyev ve A.Kosing, "Çağdaş Revizyonizmin Eleştirisi", Konuk Yay., 1965, s.64
- (7) V.I.Lenin, Tüm Eserleri (İng.baskı), Cilt 4, "Review of Karl Kautsky's Book", s.202; aktaran: a.g.e.s.67
- (8) "İşçi Tiyatroları (Ajitprop Toplulukları)", İşçi Kültür Der. Yay. 1978, Y.Önay'ın önsözü, s.11
- (9) Mikhalı Lifshitz, "Marx'ın Sanat Felsefesi", Ararat Yay., 1968, s.111
- (10) a.g.e., s.125
- (11) V.I.Lenin, "Eğitim Politikası ve Pedagoji Üzerine", Konuk Yay., 1977, s.183

kültür" dediği yoz kültürüyle, kitleleri ilk yaşlarından itibaren adım adım koşullandırmayı, kendi özünü yabancılaştırılmayı amaç edinir. Kitlelerin direnme gücünü kırmaya çalışır, sınıf güdüsünü köreltmeyi amaçlar. Halklar için bir afyona dönüşen emperyalizmin bu yoz kültürüne karşı, işçi sınıfı, kültürün her alanında savaşımacı durumdur. Günümüz Türkiye'sinde halk oyunlarının özel bir yeri vardır. Hâlâ geniş yığınlar tarafından izlenmekte ve binlerce genç bu alanda çalışmalar yapmaktadır. Anadolu'da, Trakya'da - işlevi değişmiş olsa bile, sadece düğünlerde ve şenliklerde v.b. oynansa bile - kitlelerin yaşamlarında sürüp gitmektedir. Şimdiye kadar boş bırakılan dans alanı, artık sosyalist sanatsal savaşımında yerini almıştır.

Bu yazıda konuya bu açıdan eğilerek, belli başlı noktalarda görüşlerimizi belirtmeye çalıştık. Ancak, söylemek istediklerimizin tümünü söyleyemedik. Gerek kuramsal, gerekse pratik alanda tartışılacak çok şey olduğuna inanıyoruz. Dileğimizi bu tartışmaların bir an önce yoğunlaşması ve sonuçlarının yaşama geçirilmesi.

- (11) a.g.e., s.125
- (12) G.Thomson, "Milli Kültür Mirasımız" adlı yazısı, "Yeni Adımlar" dergisi, Sayı 14, Şubat 1974, s.36.
- (13) "Kim ulusalkültür sloganını savunuyorsa, onun yeri küçük-burjuva milliyetçilerinin safında değil." (V.I.Lenin, "uluslararası Kaderlerini Tayin Hakkı", Sol Yay.Mart 1976, s.23)
- (14) V.I.Lenin, "Critical Remark on the National Question", Collected Works, Vol. 20, p.24; aktarım: "Sosyalizm, Teori ve Pratik", İngilizce basım, sayı 10, 1977, s.17
- (15) V.I.Lenin, "Eserleri", Cilt 19, s.233 241; aktarım: "Eğitim Politikası ve Pedagoji Üzerine", Konuk Yay., s.280.
- (16) V.I. Lenin, "On Proletarian Culture", Collected Works, Vol. 31, p. 317; aktarım: "Sosyalizm, Teori ve Pratik", Ing. basım, Sayı 10, 1977, s. 17.
- (17) V.I. Lenin, "Yapıtlar", Cilt 31, s. 296; aktaran: "Leninizm ve Modern Çin", Temel Yay., 1976, s. 283
- (18) Burada sanatın sadece bir yönünü ele aldık. Yani, sanatın tek görevi yaşamı değiştirmektir, gibi bir şey demek istemiyoruz.
- (19) V.I.Lenin, "Sanat ve Edebiyat", Payel Yay., 1976, s.277.
- (20) Doğlar Halk Sanatları Derneği (HASAD) tanıtma broşürü, s.1
- (21) N.G. Çernişevski, "Toplu Yapıtlar", Cilt 3, Moskova 1949 basım, s. 92; aktaran: "Sanatın Sosyalist Gerçekçilik", Yeni Dünya Yay., 1976, s.19-20.

lenin çağının devrimcileri 75 lira

JOHN REED
PAUL VALLANT COUTURIER
ANTONIO GRAMSCI
GEORGI DIMITROV
OTTO KUUSINEN
PALMIRO TOGLIATTI
MAURICE THOREZ
ERNST THAELMANN
CLARA ZETKIN

güncel yayınlar
FİYERLOTI CAD 21/2 ÇEMERLİTAŞ İST

Belçika'da yabancı düşmanlığı

9 çocuklu Türk ailesi çocuk yılında sınır dışı ediliyor

70 bin Türkiye'nin bulunduğu Belçika'da yabancı düşmanlığı, ekonomik sorunların ağırlaşmasına paralel bir tırmanış göstermekte, kapitalist sistemin çıkmazını emekçi kitlelerden gizleyebilmek için, tüm bu sorunlara yabancı işçilerin neden olduğu, Belçika'lı emekçinin ekmeğini ellerinden onların aldığı inancı yaygınlaştırılmak istenmektedir. Örneğin, Belçika'nın Sosyal Sigorta Kurumu son aylarda iflas noktasına gelmiş, hastalık, maluliyet, emeklilik ve işsizlik tazminatlarını artık ödeyemeyeceğini, işçilerini kapatacağını ilan etmiştir. Bunun nedeni gayet açıktır: Çin-

kü silahlanma uğruna büyük fonlar, sosyal alanlardan askeri alanlara kaydırılmakta, işverenler sosyal sigorta primlerinin üstüne yatmakta, üstelik karmaşık sigorta sistemi nedeniyle toplanan primlerin büyük kısmı daha kurumun kasasına ulaşmadan yarı yarıya erimektedir.

Ama ırkçı çevreler, bu iflasa da, hasta olan, malul düşen veya işsiz kalan yabancılara tazminat ödenmesinin neden olduğu demagojisini yaymaktadır. Yani, "Boom" döneminde ucuz emekçileri olarak getirilen yabancı işçiler bir işte çalışırlarsa, Belçika'nın ek-

Dokuz çocuğu ve eşiyle birlikte hasta hasta Belçika'dan sınır dışı edilmeğe mahkum edilen Türkiye'li maden işçisi Mehmet Can ve ailesi televizyon kameralarının karşısında...

meğini elinden almış olmakta, çalışmayacak duruma düşer, hastalanır, sakatlanır, işsiz kalır veya emekliye ayrılırsa, o da katmerli suç teşkil etmektedir. Aslında maksat bellidir: Çalışsa da, çalışmasa da yabancı işçi artık fazla sayılmaktadır ve bir kulp takılıp sınır dışı edilmek istenmektedir.

YABANCILAR POLİSİ İŞÇİ AVINDA

Son olarak bir de Schaerbeek Belediyesi olayı patlak vermiştir. Yabancı işçilere Belçika'nın yoğun bulunduğu mahallelerde ev verilmediği için, Brüksel'deki yabancılar belli mahallelerde getto'lar oluşturmuşlardır. Türkiye'nin ve Faslıların payına da Scharbeek getto'ları düşmüştür. Belçika makamları başından beri bile bile bu parsellemeye göz yummuşlar, hatta Yeşivik etmişlerdir. Çünkü bu mahalleler esasen yıkıma terk edilmiş, sosyal servislerden, yeşil sahalardan yoksun, artık Belçika'nın oturmaya yanaşmadıkları yerlerdir.

Ancak yabancı düşmanlığı bir kez alevlenince, Schaerbeek'in belediye başkanı Nols da, Amerika'yı yeni keşfetmiş gibi, bir broşür yayınlamaya, yabancıları (ki çoğunluğu Türkiye'lidir) bu mahallede huzuru kaçırmakla, yabancı çocuklarını da sokakları pisletip gürültü yapmakla suçlamış, gerekirse bu durumu önlemek için ciddi tedbirlere başvuracağını açıklamıştır.

Oysa, kendilerine insanca yaşayacak ev verilmeyen, altı yedi kişi bir odaya sığınmak zorunda kalan Türkiye'li ailelerin çocuklarının gece gündüz evde kalamayacaklarını, çocuk bahçeleri ve parklar olmadığı için de bu çocukların sokaklarda oynamak zorunda kalacaklarını Bay Nols da pek âlâ bilmektedir. Bilmediği için de bugüne kadar bu konuda ağzını açmamış, zamanlama yapmış, tam yabancı düşmanlığının iyice alevleneceği zamanı kollamıştır. Yabancı işçilerin yoğun bulunduğu diğer mahallelerin belediye başkanlarının tutumu da, benzer broşürler yayınlamamış olsalar bile, bundan farklı değildir.

Devlet içinde devlet olan Yabancılar Polisi son aylarda Belçika'nın her yanında yoğun bir "yabancı işçi" avına girişmiştir. Yeterli geçim kaynağına sahip olmayan, uzun süre işsiz kalan veya hasta olan, resmi belgelerinde en ufak bir aksaklık olan yabancı işçiyi ailesiyle birlikte tuttuğu gibi sınır dışı etmektedir.

MEHMET CAN OLAYI

Bunun en son örneği, Uluslararası Çocuk Yılı Belçika'nın her yanında bakımlı Belçika'lı çocukların katıldığı şenliklerle kutlanırken, bir Türkiye'li maden işçisinin, eşi ve dokuz çocuğuyla birlikte ülkeyi terk etme emri almıştır.

Boğazlıyan'lı 43 yaşındaki Mehmet Can, yıllarca önce Belçika'ya kaçak olarak gelmiş ve işçi sınırları tarafından hiçbir sosyal güvence tanınmaksızın yeraltında kaçak olarak çalıştırılmıştır.

1974 yılında kaçak işçilere af çıkarılması üzerine Mehmet Can kaçak durumundan kurtulmuşsa da, bir süre sonra, daha önceki ağır çalışma koşullarından ötürü hasta düşmüştür. Sosyal Sigortalar doktorundan izin alarak bir kaç ay için Türkiye'ye dönen Mehmet Can, çocuklarını da beraberine alarak tekrar Belçika'ya geldiğinde, işçi sınırlarının bir tertibiyle karşı karşıya kalmıştır.

Mehmet Can'ın Türkiye'ye istirahatli gidişinden yararlanan işçi sınırları bir tercüman ve işbirliği yaptığı polis, kendisinin "kesin dönüş" yaptığını ileri sürerek çalışma ve oturma izni iptal ettirmişlerdir. Geri geldiğinde de 5000 frank rüşvet verdiği takdirde yeniden çalışma ve oturma izni çıkartacaklarını söylemişlerdir. Ancak Can'ın maddi olanaksızlıklar nedeniyle bu rüşveti verememesi yüzünden, 12 Ekim 1977 tarihinde Hasselt Komünü kendisine çocuklarıyla birlikte Belçika'dan ayrılması gerektiğini bildirmiştir.

1980 yılına kadar sigorta doktorları tarafından istirahatli sayıldığı halde Yabancılar Polisi'nin insanlık dışı uygulamasıyla karşı karşıya kalan Can karara itiraz etmişse de, Adalet Bakanlığı da, 10 Mayıs 1979'da "davranışlarının Belçika'da kamu düzenini bozucu nitelikte olduğu" bahanesini ileri sürerek "ülkeyi terk" emrini tekrarlamıştır.

Türkiye Adalet Bakanı'nın adaşı olan Mehmet Can'ın Belçika Adalet Bakanı'nın emriyle sınır dışı edilme istenmesine karşı, avukatları, Danıştay'a itirazda bulunmuşlardır. Ancak mevzuata göre Danıştay'ın kararını beklemekten de Yabancılar Polisi'nin her an Can'ı eşi ve dokuz çocuğuyla birlikte sınır dışı etmesi mümkündür.

Üstelik, çocuk paraları da kesildiğinden, Mehmet Can ailesi bu çileli bekleme günlerini yarı aç, yarı tok sürdürmektedir.

Türkiye Elçiliği'nin de kendi vatandaşının hakkına sahip çıkmaması karşısında, Türkiye'li İşçiler Kültür Merkezi, 10 Ekim 1979 günü düzenlediği basın toplantısında Mehmet Can'ı, eşi ve dokuz çocuğunu televizyon kameralarının karşısına çıkartarak sormuştur:

"Her gün insan hak ve özgürlükleri edebiyatı yapan Belçika'lılar, Uluslararası Çocuk Yılı'nda dokuz Türkiye'li çocuk açlık ve sefaletin kucacağına itilirken sizler neredesiniz?"

"Döviz çekmek söz konusu olunca işçiyi 'muhterem vatandaş' ilan eden Türk Hükümeti, Türk Elçiliği, aynı vatanşahsahipsiz açlık ve sefaletle terk edilirken sizler neredesiniz?"

Avrupa'nın başkenti Brüksel'in Türk gettolerında sahipsiz, eğitimsiz, bakımsız yalnızlığa terk edilmiş Türkiye'li çocuklar...